

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

25^e JAARGANG

WOENSDAG 14 FEBRUARI 1940

No. 1259

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen;
H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries.

M. F. J. Cool — Secretaris van de Redactie.

Redactie-adres: Pieter de Hoogweg 122, Rotterdam.
Aangetekende stukken: Bijkantoor Ruigeploaatsweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

BERICHT.

Met zeer veel genoegen heeft de Redactie van ons weekblad kennis genomen van het Koninklijk Besluit van 8 dezer, waarbij haar medelid, Dr. H. M. H. A. van der Valk werd benoemd tot hoogleraar in de staathuishoudkunde en in de theorie en de geschiedenis van de statistiek aan de Rijksuniversiteit te Utrecht.

In de overtuiging mede namens een groot deel van den lezerskring van E.-S.B. te spreken, biedt zij hen ook langs dezen weg haar hartelijke gelukwensen aan.
Redactie.

INHOUD

	Blz.
Herwaardeering van den goudvoorraad of open marktpolitiek door Dr. H. M. H. A. van der Valk	112
Het Fonds voor de Economische Verdediging door J. C. de Bruyn	113
Jeugdregstratie door Meyer de Vries	115
Onze voedsel- en veevoederproductie in oorlogstijd door Dr. W. K. H. Feuilletau de Bruyn	117
De economische en financiële regeeringspolitiek van Frankrijk in oorlogstijd door E. F. Philipp	120
De prijsvorming van niet door licenties gedekte bevolkingsrubber door J. F. Haccou	122
De pepersituatie door J. Willems	124
MAANDCIJFERS:	
Indexcijfers van Nederlandsche aandelen	126
Hypotheekrente in Nederland	127
INGEZONDEN STUKKEN:	
Verzekering van gebouwen tegen oorlogsmolest door de Directie van de Vereeniging „Molest-Risico” ..	127
ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES	127
Statistieken:	
Verkorte opgave der Groothandelsprijzen	128
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	129-130

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

Op de wisselmarkt was over het algemeen de houding van den Gulden aanmerkelijk vaster dan in den laatsten tijd het geval was geweest. De Dollarnotering heeft zich voortdurend bewogen onder den afgifteprijs van het Egalisatiefonds en is zelfs een oogenblik gedaald tot 1.87%, waarna echter weer een herstel is ingetreden tot boven de 1.88.

In dit verband zij in herinnering gebracht, dat ook na de aankondiging van de vorige Staatsleening tijdelijk de Dollar een flauwere stemming aan den dag heeft gelegd. Het lijkt niet onwaarschijnlijk, dat er ook dit keer een zeker verband bestaat tusschen de stemming voor den Gulden en de komende Staatsleening. Weliswaar zou het onjuist zijn te meenen, dat beleggers, die een deel van hun vermogen naar Amerika hebben verplaatst, in de eerste plaats dat bezit zullen aanwenden om middelen vrij te maken voor de nieuwe leening. Veeleer mag men het tegendeel verwachten. Iets anders ligt de situatie met betrekking tot ondernemingen, die onder de heerschende omstandigheden weinig animo vertoonden om meer Dollars te realiseeren dan strikt noodzakelijk was. Waar de koers vrijwel constant tegen den plafondkoers van het Egalisatiefonds bleef hangen, achtte men weinig kwade kansen in aanhouden aanwezig, terwijl men anderzijds de mogelijkheid van een winst toch niet heelemaal buitensloot. Nu zal de gedwongen inschrijving op de Staatsleening wellicht hier en daar liquiditeitsverkoop uitlokken. En waar de markt in den laatsten tijd toch al geen groot vacuum aantoonde, dat door de monetaire autoriteiten gevuld moest worden, kon een betrekkelijk gering aanbod al koersdrukkend werken. Van een diepe inzinking is echter geen sprake geweest.

De andere valuta's gingen ongeveer evenredig met den Dollar omlaag, alleen Belga's moesten meer prijsgeven. Wij hebben er reeds meer op gewezen, dat de tactiek van de Banque Nationale niet erg doorzichtig is, en dat deze gebaseerd is op, althans gepaard gaat met, vrij heftige schommelingen op en neer, zonder dat daarin een bepaalde lijn is te onderkennen. De Pondenkoers was ook lager, niet alleen ten opzichte van den Gulden, maar ook wel in verhouding tot den Dollar. Groot waren overigens deze schommelingen niet en de marge tusschen officieelen en vrijen Pondenkoers blijft nog steeds binnen zeer enge grenzen.

Op de geldmarkt was het aanbod voor kortere termijnen iets krapper in verband met de komende Staatsleening. Driemaandspapier en langer was vrijwel onveranderd.

Op de obligatiemarkt was het aanbod overwegend. Het is niet onmogelijk, dat hier ook reeds sprake is van liquidaties om ruimte te maken voor de gedwongen deelneming in de nieuwe leening. De vraag naar bestaande leeningen is uitermate gering, omdat vele beleggers de disponibile middelen moeten reserveeren voor de gedwongen inschrijving. Beschouwt men de nieuwe leening uit den gezichtshoek van den meer duurzamen invloed op de beleggingsmarkt, dan moet men wel concludeeren, dat het systeem van gedwongen leeningen, die „onder de markt” liggen, wat condities betreft, de bestaande obligatiën gunstig moet beïnvloeden. Onder een systeem van vrije leeningen zou men vrij zeker een constant stijgende rente moeten verwachten, thans hoeft men daarvoor niet bevreesd te zijn, eerder zal op de obligatiën der oude leeningen een zekere opwaartsche druk worden uitgeoefend. De short-run-invalde was echter één van koersdruk, waardoor Staatsleeningen drie tot vier punten moesten prijsgeven, dus meer dan de stijging na de vorige leening had bedragen.

HERWAARDEERING VAN DEN GOUD- VOORRAAD OF OPEN MARKTPOLITIEK.

Ten opzichte van het vraagstuk van de herwaardeering van den goudvoorraad zijn de volgende standpunten mogelijk:

- 1o. herwaardeering en verdeeling van de winst, zooals in het ingediende wetsontwerp is voorgesteld,
- 2o. herwaardeering zonder verdeeling van de winst,
- 3o. uitstel van de herwaardeering tot na den oorlog.

Het thans ingediende wetsontwerp zal tweeërlei effect hebben, nl.

1o. Het beschikbaar komen van een aanzienlijk bedrag, dat tot gedeeltelijke dekking van de enorme mobilisatie-uitgaven kan dienen.

2o. Een verruiming van de geldmarkt en daardoor lagere geldtarieven.

Ad 1. Over het eerste punt kunnen wij kort zijn. Het uitkeeren van deze winst brengt een oogenblikkelijke verlichting voor de schatkist. Daartegenover staat, dat het Leeningfonds begint met een toevallige bate als eerste belangrijke bron van inkomsten. In dezen tijd, waarin een groot deel van ons volk bereid is offers te brengen, komt het ons juist voor om het Leeningfonds te beginnen met inkomsten uit verhoogde of nieuwe belastingen en de winst op den te herwaardeeren goudvoorraad meer als middenstuk of sluitstuk dan als beginstuk te gebruiken.

Het argument, dat reserves gebruikt moeten worden als er inderdaad behoefte aan is, achten wij volkomen juist, maar hier niet ter zake. Immers, het staat vast, dat de totale uitgaven van de Overheid niet door belastingen gedekt zullen (kunnen) worden. Er zal dus altijd een tekort blijven bestaan, dat, naar het zich laat aanzien, grooter zal worden dan het nu reeds is. De reserve, die in onzen goudvoorraad bij de huidige depreciatie ligt, zal dus nog altijd kunnen dienen tot gedeeltelijke dekking van de tekorten.

Ad 2. Het effect van verruiming van de geldmarkt is belangrijker.

Het belang van een ruime geldmarkt kan in de tegenwoordige omstandigheden niet hoog genoeg worden geschat, omdat lage geldkoersen tevens een gunstige factor vormen voor de kapitaalmarkt en daarmee voor de leeningpolitiek van de Regeering. De vraag rijst echter, of alleen een herwaardeering van den goudvoorraad in de huidige omstandigheden een ruime geldmarkt kan bewerkstelligen. Wij meenen dit te moeten betwijfelen.

Zooals in een vorig artikel is uiteengezet, kan de geldmarkt bij een goudvoorraad van een milliard Gulden veel ruimer zijn dan zij aan het einde van het afgelopen jaar was. Om dit doel te bereiken, had De Nederlandsche Bank gebruik kunnen maken van de bevoegdheid, haar in Februari 1937 bij de wet toegekend, om open markttransacties te verrichten. Dit monetaire wapen heeft tot dusverre in Nederland weinig toepassing gevonden. Thans is o.i. daarvoor de tijd aangebroken.

Met open markttransacties kunnen twee doeleinden worden nagestreefd. Zij kunnen namelijk dienen:

- 1o. voor het voorkomen van tijdelijke storingen op de geld- en kapitaalmarkt,
- 2o. voor creditpolitieke doeleinden, bijv. om credit overvloedig en goedkoop te maken.

Wij hebben er in ons laatste artikel¹⁾ op gewezen, dat de schaarschte op de geldmarkt aan het einde van het vorige jaar, wat de aanbodzijde betreft, waarschijnlijk voor een belangrijk deel aan opotting van bankbiljetten is toe te schrijven. Het effect van deze tijdelijke storting op de geldmarkt zou door een open

marktpolitiek ongedaan gemaakt kunnen worden. Deze vorm van open marktpolitiek valt onder het bovengenoemde eerste punt; hij is van neutraliserenden aard in tegenstelling tot den tweeden vorm, welke activeerend werkt. Er kan dus tegen toepassing van dezen vorm van open marktpolitiek, zelfs bij de meest orthodoxen op monetair gebied, geen bezwaar bestaan. Het is dan ook zeer te verwonderen, dat de centrale bank nog niet van dit middel heeft gebruik gemaakt. Indien op de geldmarkt in Nederland sedert het uitbreken van de vijandelijkheden een constructieve creditpolitiek was gevoerd, had de $\pm$ pCt. staatsleening o.i. het succes verkregen, dat wenschelijk ware geweest.

Door een dergelijke open marktpolitiek zouden de geldkoersen eveneens zijn gedaald en zou het financiële belang van den Staat, dat in het wetsontwerp inzake de herwaardeering van den goudvoorraad op den voorgrond wordt gesteld, niet zoo'n groote rol hebben gespeeld.

In elk geval blijkt uit het vorenstaande, dat herwaardeering van den goudvoorraad en uitkeering van de huidige winst op het oogenblik niet noodzakelijk zijn om de geldmarkt te verruimen.

Acht men echter herwaardeering van den goudvoorraad, om welke redenen ook, wenschelijk, dan zouden wij de voorkeur geven aan een herwaardeering zonder winstuitkeering. Dit is mogelijk door de winst op basis van de huidige depreciatie aan het Egalisatiefonds uit te keeren en vervolgens elke verandering in de waarde van den goudvoorraad tengevolge van een wijziging van den goudprijs ten laste of ten gunste van het Egalisatiefonds te brengen.

Dit stelsel heeft boven de in het wetsontwerp voorgestelde regeling twee voordeelen:

1o. de winst, welke thans gemaakt zal worden, blijft intact en kan nog altijd als reserve in het veld worden gebracht,

2o. de elasticiteit van ons monetaire stelsel blijft gehandhaafd. Indien de winst gerealiseerd wordt op basis van een depreciatie van 18 pCt., wordt het bijna onmogelijk tot een appreciatie van den Gulden te komen²⁾. De elasticiteit van ons monetaire stelsel wordt nl. door het voorgestelde wetsontwerp in één richting beperkt.

Het voordeel, dat het wetsontwerp heeft, nl. verruiming van de geldmarkt, kan ook bij herwaardeering zonder winstuitkeering worden verkregen. Technisch moet het mogelijk zijn om — al of niet na wijziging van de wet op het Egalisatiefonds — met de bedragen, die in dat geval aan dit Fonds toevloeien, het aanbod van middelen op de geldmarkt te vergroten.

Na onze uiteenzettingen van de oorzaken van de geldschaarschte op de geldmarkt en de middelen, die aangewend kunnen worden om in dezen toestand verbetering te brengen, is het duidelijk, dat de kern van het wetsontwerp o.i. ligt in de vraag of een deel van de monetaire reserves, waarover ons land beschikt, reeds in het begin van den oorlogstoestand moet worden aangewend.

Dit vraagstuk kunnen wij niet volledig beoordeelen. Het hangt o.m. samen met de budgetaire en belastingpolitiek en onttrekt zich aan onze waarneming. Indien het wetsontwerp tot wet wordt verheven, is het te hopen, dat de monetaire autoriteiten later geen spijt zullen hebben, deze reserves op een te vroeg tijdstip te hebben gemobiliseerd en volledig te hebben gebruikt.

v. d. V.

²⁾ Zooals uiteengezet in ons artikel „Herwaardeering van den goudvoorraad, Egalisatiefonds en monetaire politiek” opgenomen in E.-S.B. van 31 Jan. jl.

¹⁾ „Oorzaken van de recente schaarschte aan middelen op de geldmarkt” in E.-S.B. van 7 Febr. jl.

HET FONDS VOOR DE ECONOMISCHE VERDEDIGING.

Het bij Koninklijke Boodschap van 10 Januari jl. bij de Staten-Generaal-ingediende wetsontwerp tot instelling van een Fonds voor de Economische Verdediging¹⁾ voegt aan de rij van de reeds bestaande Rijksbegrotingsfondsen een nieuw fonds toe, dat, mede om de grootte van de bedragen, welke met behulp van dat fonds gefinancierd zullen worden, aandachtige beschouwing verdient. Twee vragen doen zich hierbij voor, nl. ten eerste, welk is het werkingsgebied van het fonds, en ten tweede, hoe past het in het Nederlandsche comptabele stelsel, in het stelsel van begrooting en rekening, contrôle door de Rekenkamer, budgetrecht van de Staten-Generaal enz. Doel van de hierna volgende beschouwing is in hoofdzaak het geven van een antwoord op de tweede, de comptabele vraag. Het zal daarbij echter niet mogelijk zijn, de eerste geheel te laten rusten, intengendeel zal eenige aanduiding van het werkingsgebied van hêt fonds noodzakelijk blijken.

Rijksbegrotingsfondsen.

Wat zijn, comptabel gesproken, Rijksbegrotingsfondsen? Men zou geneigd zijn, hierop te antwoorden „raadpleeg de Rijkscomptabiliteitswet”, d.i. de wet, die het geheele beheer van 's Rijks gelden regelt, en ge zult ongetwijfeld een bevredigend antwoord op uw vraag vinden. Toch is dit niet zoo voor de hand liggend, als men zou denken, want in de Comptabiliteitswet komt nergens de benaming „Rijksbegrotingsfonds” voor. Men zal van elders dus moeten weten, dat het gewenschte antwoord te vinden is in artikel 87 van de wet, waarvan het eerste lid luidt: „Het voorschrijven van een afzonderlijk beheer voor bepaalde onderdeelen van den Rijksdienst kan alleen geschieden bij de wet”. De wet opent hier dus de gelegenheid om voor bepaalde onderdeelen van den Rijksdienst af te wijken van het algemeene stelsel van beheer der Rijksmiddelen, volgens hetwelk alle uitgaven op de algemeene Rijksbegrooting gebracht en alle ontvangsten in de Rijksmiddelenwet verantwoord worden. Bij het uitvaardigen van de Comptabiliteitswet werd voor enkele onderdeelen van den Rijksdienst reeds zulk een afzonderlijk beheer gevoerd en die onderdeelen werden in de praktijk aangeduid als „fondsen”, bijv. het Tiendfonds en het Fonds tot voltooiing van het vestingstelsel. De naam „fonds” had burgerrecht verkregen.

Volgens art. 87 kan dus bij een speciale wet voor een bepaald dienstonderdeel een afzonderlijk beheer worden voorgeschreven. Het bepaalt verder, dat die speciale wet tevens de wijze regelt, waarop van dat beheer jaarlijks rekening en verantwoording zal worden afgelegd en dat daarbij o.m. bepaald moet worden, dat jaarlijks een begrooting en rekening moeten worden opgemaakt en vastgesteld volgens dezelfde regelen als bij de Comptabiliteitswet voor de Rijksbegrooting en de Rijksrekening is bepaald. Hier hebben wij dus den wettelijken grondslag van de Rijksbegrotingsfondsen met als kenmerk eenerzijds inrichting van een afzonderlijke begrooting van ontvangsten en uitgaven en anderzijds verband met het algemeen geldbeheer door de bepaling, dat voor begrooting en rekening dezelfde voorschriften gelden als voor de Rijksbegrooting en Rijksrekening. Het eerste beteekent dus, dat de uitgaven van het fonds niet gebracht worden op de algemeene begrooting van Rijksuitgaven en dat de middelen van het fonds niet geboekt worden onder de algemeene Rijksmiddelen, doch dat en de uitgaven van het fonds en de middelen in een afzonderlijke begrooting worden opgenomen en tegenover elkaar gesteld, waardoor de mogelijkheid wordt geschapen, van den geldelijken toestand van het betrokken dienstonderdeel een duidelijk beeld te vormen.

¹⁾ Bijl. Hand. Tweede Kamer, 1939—1940, 235 No. 2.

Het tweede beteekent, dat de begrooting van het fonds moet worden vastgesteld bij de wet en dat voor de inrichting van de begrooting — en dus ook van de rekening — dezelfde bepalingen gelden als voor de algemeene begrooting, dus verdeling in kapitaal-dienst en gewonen dienst, verdeling in afdelingen, duidelijke omschrijving van de artikelen enz. Ook de bepalingen betreffende het ontwerpen en de wijze van indiening zijn van toepassing, zoodat bijv. de invloed van den Minister van Financiën op de inrichting van de fondsbegrooting dezelfde is als ten aanzien van de gewone begrootingshoofdstukken en deze onder meer bezwaar tegen de fondsbegrooting kan maken, indien en voor zoover het toestaan van de aangevraagde gelden met het oog op den toestand van 's Rijks financiën hem niet toelaatbaar voorkomt (art. 11, lid 3).

De Staten-Generaal kunnen het budgetrecht ten opzichte van de fondsbegrootingen onverkort uitoefenen op dezelfde wijze als ten opzichte van de algemeene Rijksbegrooting. Het inrichten van fondsbegrootingen maakt in geen enkel opzicht inbreuk op de hantering van hùn toezicht op het geldelijk beheer, hetgeen ook duidelijk tot uiting komt in het voorschrift van art. 90 der Compt.wet, waarin is bepaald, dat bij het wetsontwerp tot vaststelling van het slot der algemeene Rijksrekening van ontvangsten en uitgaven de door de Algemeene Rekenkamer goedgekeurde rekeningen van de fondsen (en van de Staatsbedrijven) aan de Staten-Generaal moeten worden overgelegd.

De begrootingsfondsen zijn derhalve geen op zichzelf staande lichamen of instellingen, maar niet anders dan administratieve zelfstandigheden, welke zelfstandigheid niet verder gaat dan het inrichten van afzonderlijke begrootingen en rekeningen, waarbij er angstvallig voor is gezorgd, om deze te doen aanpassen aan het algemeene geldelijke beheer. Een bijkomstig punt, waaruit de administratieve zelfstandigheid van de fondsen blijkt, is dit, dat het saldo van de jaarrekening niet wordt opgenomen in de algemeene Rijksrekening van ontvangsten en uitgaven, maar afzonderlijk wordt geadministreerd in dien zin, dat een voordeelig saldo in een volgend jaar voor hetzelfde fonds kan worden benut en dat een nadeelig saldo moet worden gedekt uit toekomstige middelen.

Laat ons nu nagaan of de voorgestelde regeling overeenkomt met de algemeene door de Compt.-wet gegeven karakteristiek. Vooraf echter eerst iets omtrent het doel van het fonds.

Doel en werkingsgebied van het Fonds.

Volgens art. 1 van het wetsontwerp wordt het fonds ingesteld ten behoeve van de financiering der Economische Verdediging en treedt het, voor zoover betreft den landbouw, tot nadere voorziening in de plaats van het Landbouwcrisisfonds. Dit laatste fonds wordt dus tijdelijk buiten werking gesteld, zijn functie wordt voorshands door het nieuwe fonds overgenomen en uitgebreid met de nieuwe taak.

Welke motieven hebben de Regeering tot deze veranderingen geleid? In de Memorie van Toelichting wordt een exposé daarvan gegeven, waarin de Regeering uiteenzet „dat de buitengewone maatregelen, die „ten behoeve van de economische verdediging zowel „op het gebied der voedselvoorziening voor mensch en „dier als op industrieel gebied en de geldende crisis- „maatregelen het economisch arsenaal vormen, met „behulp waarvan de economische verdediging zal moeten worden gevoerd”. Als hoofdbeginselen van die verdediging worden genoemd instandhouding van het bedrijfsleven, voor zoover dat van vitaal belang is voor de militaire landsverdediging, zorg voor een zoo goed mogelijke voorziening, een zoo rechtvaardig mogelijke verdeling en een zoo economisch mogelijk gebruik van de beschikbare producten en grondstoffen — waarbij verwezen wordt naar de Distributiewet 1939, de Landbouwcrisiswet 1933, de Prijsopdrivings- en Hamsterwet 1939 enz. — voorts de regeling van den aanvoer van binnen- en buitenlandsche

producten en grondstoffen, mede door aankoop van Regeeringswege, de regeling van de productie, het verleen van financieelen steun aan het bedrijfsleven, alsmede de regeling van uit- en invoer.

Dit samenstel van economische maatregelen eischt uitgebreide financieele voorzieningen. Tot dusver — zegt de toelichting — zijn de daaraan verbonden uitgaven bestreden uit het daartoe bij de wet van 6 September 1939 (Stbl. no. 3603) toegestane crediet van 60 millioen Gulden — waarvan een verhooging tot 160 millioen is aangevraagd — zoomede uit de middeelen van het Landbouwcrisisfonds. De minister acht het niet gewenscht, deze wijze van financiering te bestendigen. Bij den aankoop van producten van Regeeringswege doet zich het bezwaar voor, dat het niet mogelijk is de opbrengst bij verkoop der aangekochte goederen aan te wenden ter dekking van nieuwe aankopen. Dit leidt er toe, dat telkens credietverhoging bij de Staten-Generaal moet worden aangevraagd.

Ook de financiering uit het Landbouwcrisisfonds ondervindt moeilijkheden, omdat de gelden van dit fonds bestemd zijn voor steun aan landbouw en visserij, maar niet mogen worden aangewend ten behoeve van de voedselvoorziening. Met voorbeelden toont de Minister aan, dat het in vele gevallen, bijv. bij den aankoop van graan, zeer moeilijk vast te stellen is, welk deel van de uitgaven betrekking heeft op de voedselvoorziening en welk deel strekt tot steun aan den landbouw (goedkoope voedergranen). Ook bij uitvoering van andere maatregelen worden soortgelijke moeilijkheden ondervonden. Door ten behoeve van de geheele economische verdediging één fonds te vormen, waaruit alle desbetreffende maatregelen bekostigd kunnen worden, kan dit worden verholpen.

Het Fonds beschouwd in het kader van het Nederlandsche comptabele stelsel.

Toetsen wij nu het karakter van het nieuwe fonds aan de algemeene omschrijving van de Rijksbegrotingsfondsen, dan blijkt het geheel daaraan te voldoen, evenals het Landbouwcrisisfonds, welks functie het tijdelijk overneemt.

Artikel 1, lid 2, van het ontwerp schrijft voor, dat de inkomsten en uitgaven van het fonds jaarlijks bij afzonderlijke begrooting worden vastgesteld.

Artikel 2, lid 3, bepaalt, dat op de begrooting en de rekening van het fonds de bepalingen van de Comptabiliteitswet toepasselijk zijn, voor zoover daarvan bij de onderhavige wet niet wordt afgeweken. Die afwijkingen betreffen echter niet het tot stand komen van de begrooting en het opmaken van de rekening, zoodat daarvoor onverkort geldt, dat de begrooting bij de wet moet worden vastgesteld, en dat de rekening aan de Staten-Generaal moet worden overgelegd bij het wetsontwerp tot vaststelling van het slot der algemeene jaarrekening. Het toezicht van de Staten-Generaal en de uitoefening van het budgetrecht zijn dus volledig verzekerd.

Ik wijs in dit verband ook nog op art. 1, lid 4: „De middelen van het fonds maken deel uit van het Rijksvermogen”, waarmede duidelijk de beperkte zelfstandigheid van het fonds wordt aangetoond. Het is geen op zichzelf staand lichaam, geen rechtspersoonlijkheid, maar niet meer dan een administratieve zelfstandigheid. Het vermogen van het fonds behoort tot het vermogen van het Rijk. Deze bepaling is overgenomen uit de wet tot instelling van het Landbouwcrisisfonds (Landbouwcrisiswet 1933). Aanvankelijk stond deze bepaling daar niet in — evenmin als in andere wetten, waarbij fondsen zijn ingesteld — maar bij de behandeling van het groote wijzigingsontwerp in 1934 stelde de Tweede Kamer de vraag, welke de rechtsfiguur is, die op het fonds toepassing behoort te vinden. Deze vraag kon, naar men meende, van practisch belang zijn met het oog op de bepaling, die het verstreken van rentedragende credieten mogelijk maakt; ter voorkoming van moeilijkheden bij de terugvordering moet vaststaan, aan wien het vor-

deringsrecht toekomt, aan het Rijk of aan het fonds.

De toenmalige Regeering erkende, dat de vraag bij de bestaande bepalingen der wet voor tweërlei uitleg vatbaar was en vulde het artikel aan, als aangegeven, waardoor buiten twijfel is gesteld, dat het fonds geen rechtspersoonlijkheid bezit, maar als onderdeel van het Rijksvermogen moet worden beschouwd. Dit geldt van A tot Z ook voor het nieuwe fonds.

Het wetsontwerp schrijft verder voor, dat de begrooting verdeeld moet worden in twee hoofdstukken, te weten: I. het hoofdstuk „Landbouw en Voedselvoorziening” en II. het hoofdstuk: „Handel, Nijverheid en Scheepvaart”. Waar hoofdstuk I alle inkomsten en uitgaven, betrekking hebbende op de Landbouwcrisiswet 1933, zal omvatten, zullen ook de op die wet gebaseerde maatregelen ten behoeve van de visserij uit het nieuwe fonds worden gefinancierd. Dat het bij het nieuwe fonds om een zeer groot en ingrijpend deel van het geldelijk beheer gaat, kan intuschen blijken uit de ramingscijfers van de eerste begrooting, tot vaststelling waarvan eveneens een wetsontwerp is ingediend. Dit ontwerp bevat de volgende ramingen²⁾:

Hoofdstuk I	Gewone dienst	Kapitaaldienst
uitgaven	f 205.045.000	f 172.140.000
inkomsten	„ 205.045.000	„ 204.913.000
saldo	nihil	+ f 32.773.000.
Hoofdstuk II		
uitgaven	f 3.392.000	
inkomsten	„ 3.392.000	
saldo	nihil	

Hierboven heb ik reeds melding gemaakt van de bepaling, dat de Comptabiliteitswet op het fonds toepasselijk is, voorzoover daarvan bij de onderwerpelijke wet niet wordt afgeweken. Thans dus nog een enkel woord over die afwijkingen.

1. *Uitschakeling van de bijzondere bepalingen der Comptabiliteitswet betreffende het beheer der ontvangsten*, te weten de artikelen 27, 28 en 29 (behalve lid 1). Ook voor het Landbouwcrisisfonds waren deze bepalingen uitgeschakeld. Zij behelzen voorschriften omtrent de boeking van ontvangsten, het kwijtschelden van vorderingen, het verkoopen van roerende goederen en het verrekenen van bepaalde ontvangsten met bepaalde uitgaven. Deze voorschriften, noodig voor het goede beheer der Rijksmiddelen in het algemeen, waren wegens het bijzondere karakter van het Landbouwcrisisfonds te knellend in de practijk en daarom buiten toepassing verklaard. Voor het nieuwe fonds gelden blijkbaar dezelfde overwegingen.

2. *Uitschakeling van de bijzondere bepalingen betreffende het doen der uitgaven*, de artikelen 31 tot en met 38 van de Comptabiliteitswet. Deze artikelen bevatten voorschriften omtrent de boeking van uitgaven, het sluiten van overeenkomsten, waaruit uitgaven ten laste van het Rijk voortvloeien, het uitvoeren van werken, het verleen van voorschotten aan aannemers, het indienen der vorderingen, het opmaken van betalingsstukken, het openen van kredieten door den Minister van Financiën, het doen van betalingen zonder kredietopeningen en het verstrekken van gelden ter goede rekening. Ook voor het Landbouwcrisisfonds waren deze bepalingen als te belemmerend voor de practijk buiten toepassing verklaard.

3. *Uitschakeling van de artikelen 76 tot en met 88 van de Comptabiliteitswet betreffende de contrôle door de Algemeene Rekenkamer*. Ook in dit opzicht wordt voortgezet, wat bij het Landbouwcrisisfonds reeds toepassing vond. De uitgaven van het fonds zullen derhalve niet onderworpen zijn aan de verevening door de Rekenkamer. Daarvoor in de plaats is de bepaling gekomen, dat de Rekenkamer ter plaatse, waar de boekhouding van het fonds wordt gevoerd, voor zoover haar dit noodig voorkomt, toezicht houdt op

²⁾ Bij de beoordeeling van de cijfers dient bedacht te worden, dat de eerste fondsbegrooting geldt voor het tijdvak 1 September 1939—31 December 1940.

de juistheid der bedragen, welke ten laste en ten bate van het fonds worden gebracht. Zij onderzoekt aldaar de boeken, rekeningen, verantwoordingen, bewijsstukken en verdere bescheiden, zooals zij dat noodig acht voor het uitvoeren van haar taak.

Na afsluiting van den dienst van eenig jaar wordt de rekening van het fonds via den Minister van Financiën aan de Rekenkamer ter goedkeuring toegezonden. Heeft deze bezwaren, dan volgt de gewone procedure tot oplossing van de moeilijkheden en als geen resultaat bereikt wordt, moet de wetgever de zaak tot afdoening brengen, d.w.z. er moet een wetsontwerp ingediend worden, houdende de bepaling, dat de rekening van het fonds alsnog door de Rekenkamer zal worden goedgekeurd. Alles precies als voor het Landbouwerisisfonds is voorgeschreven.

4. *Aanwijzing van een algemeenen comptabele voor het fonds.* Volgens art. 39 van de Comptabiliteitswet zijn o.a. alle personen, die gemunt geld of geldswaardig papier van het Rijk onder zich hebben, comptabelen, en als zoodanig rekenplichtig aan de Rekenkamer. Aangezien voor de uitvoering van de Landbouwerisiswet vele instellingen in het leven waren geroepen, waren er tal van personen, die rekenplichtig aan de Rekenkamer zouden zijn. Om den ingewikkelde administratieve omslag, welke daarvan het gevolg zou zijn, te vermijden, werd de bepaling opgenomen, dat de Minister een ambtenaar zou moeten aanwijzen, die met uitsluiting van alle andere, bij de vorenbedoelde instellingen werkzaam zijnde personen rekenplichtig aan de Rekenkamer zou zijn. Voor het geheele fondsbeheer wordt alzoo één algemeene, het geheele kasbeheer omvattende, verantwoording aan de Rekenkamer gedaan, waarin dus de verantwoordingen van alle onder het fonds ressorteerende comptabelen zijn opgenomen. Hiermede werd een hoogst belangrijke administratieve vereenvoudiging verkregen.

5. *Invoering van zelfstandig kasbeheer.* Als algemeen kenmerk van de begrotingsfondsen is aangeduid de omstandigheid, dat zij slechts administratieve zelfstandigheden zijn, wier ontvangsten en uitgaven over de algemeene rijkskas loopen. Voor het Landbouwerisisfonds was hierop een uitzondering gemaakt en dit geschiedt eveneens voor het nieuwe fonds. De wet bepaalt uitdrukkelijk, dat het beheer der kasmiddelen van het fonds administratief afgescheiden wordt van het beheer der overige kasmiddelen van het Rijk. Dit beteekent dus, dat voor het fonds een aparte kas wordt gevormd, dat de zelfstandigheid in het beheer der gelden dus veel grooter is dan bij de andere fondsen. Het fonds zorgt zelf voor zijn betalingen en is zelf belast met het beheer der inkomsten. Dit leidt echter tot de consequentie, dat, als de kas leeg is, de schatkist een voorschot moet verstrekken, want de betalingen moeten doorgaan, en dat anderszids geld, dat tijdelijk teveel in kas is, bij de schatkist kan worden gestort. Hieruit vloeit een rekeningcourantverhouding met de schatkist voort, ten aanzien waarvan de wet bepaalt, dat de Minister van Financiën jaarlijks het percentage vaststelt van de rente, welke in die rekeningcourant zal worden berekend. Leidt deze renterekening tot een voordelig saldo, dan wordt dit geboekt onder de inkomsten van het fonds, een eventueel nadeelig rentesaldo komt onder de uitgaven.

Overzien wij tenslotte de uitkomsten van onze beschouwingen, dan kunnen wij vaststellen, dat de opzet van het fonds geheel past in het comptabele stelsel, neergelegd in de Comptabiliteitswet, dat toezicht en contrôle van Staten-Generaal en Rekenkamer volledig gewaarborgd zijn, en dat de afwijkingen van de Comptabiliteitswet, welke voor het nieuwe fonds worden geschapen, volledig overeenstemmen met hetgeen ten aanzien van het Landbouwerisisfonds reeds verscheidene jaren toepassing heeft gevonden.

J. C. DE BRUYN.

JEUGDREGISTRATIE.

Omvang en verloop der jeugdwerkloosheid.

De circulaire van den Minister van Sociale Zaken aan 45 gemeenten, waar een arbeidsbeurs gevestigd is, omtrent de instelling bij deze beurs van een bureau voor jeugdregistratie, heeft weer de aandacht gevestigd op het vraagstuk van de werkloosheid onder de jeugd. Er waren de laatste maanden stemmen opgegaan, welke verklaarden, dat van werkloosheid onder deze groep eigenlijk geen sprake meer was. Zij baseerden zich op mededeelingen, welke hier en daar waren gedaan en trokken daaruit de zoo juist genoemde conclusie. Dat de werkelijkheid wel eenigszins anders is — wel mag met vreugde worden geconstateerd, dat van een belangrijke afneming kan worden gesproken — moge blijken uit het volgende gegeven:

Aantal personen beneden 25 jaar als werkloos ingeschreven bij de organen der openbare arbeidsbemiddeling.

1 = absolute getallen.

2 = indexcijfers; Januari 1936 = 100.

	1936		1937		1938		1939	
	1	2	1	2	1	2	1	2
1 Jan.	104.798	100	92.072	87,9	84.626	80,8	74.432	71,0
1 April	90.571	86,4	74.968	71,5	66.032	63	50.787	40,5
1 Juli	74.105	70,7	51.109	48,8	48.616	46,4	29.615	28,3
1 Oct.	80.533	76,8	59.528	56,8	50.492	48,2	34.440	32,9

In Januari 1939 bedroeg het aantal ingeschreven werklozen 71 pCt. van het aantal van Januari 1936. In April 1939 daalde het percentage jonge werklozen in verhouding tot April 1936 tot 56. In Juli 1939 bedroeg het 40 van het aantal van Juli 1936; in October 1939 ongeveer 42 van het aantal van October 1936. Vooral dus in de tweede helft van 1939 heeft de dalende beweging der jeugdwerkloosheid zich op versterkte wijze voortgezet. De voormobilisatie van April 1939 en de mobilisatie van Augustus 1939 hebben hier op den gang van zaken grooten invloed uitgeoefend.

Toch is deze werkloosheid nog van zoodanigen omvang, dat zij juist in deze tijden de Overheid niet onverschillig mag laten, te meer niet omdat verschillende onderzoekingen hebben aangetoond, dat gemiddeld de helft van de jongeren, die werkloos zijn, zich niet bij de organen der arbeidsbemiddeling laten inschrijven. De werkelijkheid is dus ernstiger dan de cijfers zouden doen vermoeden.

De Minister schreef dan ook aan de gemeentebesturen, dat juist thans, nu alle krachten moeten worden ingespannen om de toekomst zoo sterk mogelijk tegemoet te kunnen treden, in het bijzonder op de belangen van de werkloze jeugd dient te worden gelet.

Nu wordt in ons land door tal van verenigingen, welke zich met de jeugd bezighouden, veel arbeid voor hen verricht. De vrije jeugdverenigingen in Nederland van allerlei richting — er komt te weinig van naar buiten — verrichten met betrekkelijk weinig geld en gesteund door alle lagen der bevolking, een stuk werk, dat ons aller bewondering moet hebben.

De jeugd en haar activiteit.

Wanneer het echter gaat om de belangen van de jonge werklozen — dit zijn dus zij, die overdag in het bijzonder zorg behoeven — dan kunnen de jeugdverenigingen uiteraard slechts ten deele helpend optreden, dan moet de Overheid mede zorgen, dat er voorzieningen worden getroffen. Op dit gebied is sedert zeven jaren door middel van werkobjecten ter plaatse, centrale werkplaatsen, kampwerk, cursussen, e.d. veel geschied. Met enkele cijfers moge dit worden toegelicht¹⁾.

¹⁾ Tot op dit oogenblik zijn alleen de gegevens bekend tot eind September van het vorige jaar, doch ook na dien tijd is het aantal deelnemers ongeveer hetzelfde gebleven.

Leeftijden van de deelnemers aan het cultureel werk in Juli, Augustus en September 1939.

	Juli	Augustus	September
Van 14 t/m 17 jaar....	1.042 (111)	980 (91)	981 (43)
Van 18 t/m 21 jaar....	1.816 (36)	1.347 (10)	1.280 (18)
Overigen beneden 25 j.	1.782 (481)	1.241 (161)	1.394 (481)
Totaal beneden 25 jaar	4.670 (628)	3.568 (262)	3.655 (542)
Van 25 t/m 30 jaar....	1.003 (46)	701 (18)	752 (41)
Van 31 jaar en ouder..	4.453 (111)	3.081 (63)	3.774 (121)
Totaal v. 25 j. en ouder	5.456 (157)	3.782 (81)	4.526 (162)
Totaal-generaal	10.126 (785)	7.350 (343)	8.181 (704)

Men ziet uit dezen staat (de cijfers tusschen haakjes betreffen het aantal vrouwen), dat de jongeren slechts voor een klein percentage deelnemen aan al den arbeid, welke in de gemeenten en in de kampen, in samenwerking met het Rijk, voor hen wordt georganiseerd. De ouderen — zij dus, die boven de 25 jaar zijn — toonen meer ambitie dan de jongeren.

Wanneer men nu let op den omvang van de werkloosheid onder de jongeren, welke zich eind October 1939 in werkelijkheid om de 60 à 70.000 bewoog, en men ziet, dat maar een 7 à 8 pCt. van hen zich actief toont, dan laat het zich begrijpen, dat de Overheid van haar kant weer stappen ter verbetering neemt.

Nu schrijft de Minister in de desbetreffende circulaire, dat helaas moet worden geconstateerd, gelijk ook uit vorenstaande cijfers blijkt, dat vele jongeren aan den arbeid, welke voor hen wordt georganiseerd, niet deelnemen. Echter kan wel worden vastgesteld, dat in die gemeenten, alwaar de zorg van gemeentewege ten behoeve van de hierbedoelde jongeren is samengetrokken in een bijzondere instelling, nl. een bureau voor jeugdregistratie, het deelnemen van hen aan den genoemden arbeid veel grooter is dan voorheen het geval was.

De juistheid van deze verklaring blijkt o.m., wanneer men kennis neemt van de resultaten in die gemeenten, waar zoo'n bureau is gevestigd.

Werkwijze der jeugdregistratie.

Men moet het bureau voor de jeugdregistratie zien als het centrale punt in een gemeente, waar de belangen van de niet-schoolgaande jeugd worden behartigd, in het bijzonder voor het geval deze jeugd met werkloosheid heeft te kampen. Door goede kennis omtrent iederen jongen, die bij het bureau staat ingeschreven, zal het mogelijk zijn, mede door zoo mogelijk gebruik te maken van voorzieningen op het gebied van voorlichting bij beroepskeuze, dat de leiding van het bureau den jongen man met raad en daad ter zijde staat, hem o.a. bij werkloosheid aanraadt aan cursussen, kampwerk, e.d. deel te nemen. Hierdoor wordt bereikt, dat betrokkene niet alleen in tijden van werkloosheid aan zinvollen arbeid deelneemt, maar bovendien, dat zijn geschiktheid, om in het vrije bedrijf te worden geplaatst, wordt vergroot.

Het hoofddoel van de jeugdregistratie moet nl. zijn het aandragen van het materiaal, dat de plaatsing in het vrije bedrijf bevordert. Daarom acht de Minister vereeniging met de arbeidsbeurs wenschelijk²⁾.

²⁾ Daaruit vloeit ook weer voort, dat slechts naar mate de organisatie van de arbeidsbemiddeling beter wordt, ook meer bureaux voor jeugdregistratie kunnen worden opgericht.

Van alle jonge mannen van 14 tot 21 jaar worden de namen uit de bevolkingsregisters gelicht. Voor zover zij niet schoolgaand zijn, of dit om andere redenen niet noodig is, worden zij persoon voor persoon naar het bureau geroepen, waar de leider of een van zijn assistenten niet van achter een loket, doch aan een tafel in het bureau, met ieder van de jongens praat.

Van alle jongens wordt een z.g. „staat van dienst“ gemaakt. Deze gegevens komen in een boekje te staan, dat den jongen worden uitgereikt, terwijl ze ook op het bureau voor de jeugdregistratie worden bewaard. In het boekje wordt volstaan met het weergeven van zakelijke gegevens, o.a. of hij aan cursussen e.d. deelneemt. Een beoordeeling wordt er niet in opgenomen.

Er moet verder door het bureau voortdurend worden samengewerkt met de werkgevers, teneinde na te gaan, welke jonge mannen nog bij hen werken. Dit is noodig, omdat telkens per 2 maanden moet vaststaan, of een jonge man werkt en, zoo ja, waar, dan wel of hij niet werkt.

Het resultaat van een dergelijk systeem leidt ertoe, dat wordt verkregen:

- a. een volledig overzicht van de arbeidsmarkt van de jongeren van 14 t/m 21 jaar;
- b. dat de werkgevers beter in de gelegenheid zijn betrouwbare inlichtingen te krijgen bij sollicitaties;
- c. dat aan de jonge arbeiders voorlichting wordt gegeven bij de keuze van een beroep, in verband met hun persoonlijke aanleg, doch ook in verband met de kansen op de arbeidsmarkt;
- d. dat de jongeren voortdurend worden herinnerd aan de mogelijkheden, welke voor hen bestaan om door het volgen van cursussen, e.d. hun vakbekwaamheid te vergrooten;
- e. dat werklooze jongens worden gewezen op de verschillende mogelijkheden, welke er voor hen zijn om in perioden van werkloosheid niet doelloos rond te loopen;
- f. dat de jongeren er in sterkere mate toe worden gebracht zich bij de Arbeidsbeurs te laten inschrijven, waardoor, indien tevens een speciale afdeling voor arbeidsbemiddeling voor hen bestaat, de plaatsingsmogelijkheid wordt vergroot.

Er zijn thans bureaux voor jeugdregistratie gevestigd in de volgende gemeenten:

Almelo	Amersfoort	Arnhem
Breda	Dordrecht	Eindhoven
Gouda	IJnaarden	Heerenveen
Heerlen	Den Helder	Helmond
's-Heertogenbosch	Leiden	Maastricht
Nijmegen	Roosendaal	Vlaardingen
Wassenaar	Winschoten	Zeist
Zutphen		

Thans is aan 45 gemeenten verzocht het voorbeeld van de hierboven genoemde gemeenten te willen volgen. Geschiedt dit, dan zal in steeds toenemende mate een beeld worden verkregen van de arbeidsmarkt, dat voor de toekomst van groote waarde zal zijn. Problemen als vakopleiding, betere scholing, enz., zullen ook beter dan tot nu toe behartigd kunnen worden.

MEYER DE VRIES.

Overzicht der jeugdregistratie	Aantal gemeenten waar de jeugdregistratie ingevoerd is	Tot. aantal jongens van 14-21 jaar die voor arbeid beschikbaar zijn ¹⁾	Perc. jongens die voor hun 22ste jaar eenigen tijd werkloos geweest zijn	Van de in kolom 3 bedoelde jongens waren werkloos op het aangegeven tijdstip		Van deze werklozen namen deel aan plaatselijk of kampwerk	
				absoluut	percentage	absoluut	percentage
1	2	3	4	5	6	7	8
31-12-1937	6	19168	50	3711	19	602	16
28-2-1938	11	24986	50	4955	20	681	14
30-4-1938	16	35132	50	6180	17	929	15
30-6-1938	20	42099	51	6006	14	992	16
31-8-1938	21	45403	53,7	6479	14,2	1252	19,3
31-10-1938	22	51017	53,6	7393	14,5	1667	22,6
31-12-1938	23	56704	53,6	8361	14,7	1681	21
28-2-1939	23	56416	54,5	7962	14,1	1655	20
30-4-1939	23	56958	53,8	6492	11,4	1329	20,4
30-6-1939	23	60961	57,1	4479	7,3	1087	24,2

¹⁾ Degenen, die instellingen voor dagonderwijs bezoeken of in militairen dienst zijn, worden hierbij niet medegerekend.

ONZE VOEDSEL- EN VEEVOEDER-PRODUCTIE IN OORLOGSTIJD.

Menschelijk voedsel en veevoeder.

Rogge, maïs, gerst en haver vormen naast de vee-koeken het normale veevoeder. De voor menselijk voedsel gebezigde broodgranen, rijst, erwten, bonen en aardappelen, kunnen echter óók als veevoeder worden gebruikt. Erwt en bonen werden in den oorlog 1914—'18 vooral gebruikt als paardenvoer, dus als haver-Ersatz. Nu de Regeering het haver-areaal voor het oogstjaar 1939/40 tot $\frac{1}{2}$ per landbouwbedrijf heeft ingeperkt, krijgen deze gewassen voor sommige boerenbedrijven een bijzondere waarde.

Voorts heeft de oorlogservaring in vrijwel alle landen geleerd, dat als de vleesch-, boter-, melk- en kaas-prijzen sterk stijgen, de boer er niet voor terugschrikt om ook gewassen te vervoederen aan het vee, die voor menselijk voedsel hard noodig zijn, indien hij althans op deze wijze grootere verdiensten kan maken. Door krachtig tegengaan van al te scherpe stijging van de prijzen dier landbouwproducten, kan men dit euvel beperken. Dit is echter zeer moeilijk, omdat wij voor de grondstoffen, die dienen voor de voortbrenging onzer veredelde landbouwproducten, grotendeels van den aanvoer over zee afhankelijk zijn. Een sterke stijging van prijzen dier grondstoffen, niet alleen op de wereldmarkt, maar mede door hogere vrachten, molestrisico, enz., kan men niet voorkomen.

Maar wel zal men, evenals in den wereldoorlog is geschied, *zoo noodig* onzen uitvoer van veredelde landbouwproducten tegen hooge prijzen moeten beperken door den uitvoer alleen op betaalde licenties toe te staan, terwijl in het binnenland door voldoende ruim aanbod de prijzen op redelijk peil dienen te blijven. Daardoor maakt de boer een normale winst, terwijl het voor hem geen voordeel oplevert om voor menselijk voedsel geschikte gewassen aan het vee te vervoederen.

Dit laatste is in den oorlog 1914—'18 in Nederland helaas niet altijd geschied.

De ervaring heeft geleerd, dat, alleen door den boer een redelijke belooning te garandeeren voor zijn product en door een goed geleide prijsregelingspolitiek, de landbouwproductie in goede banen kan worden geleid en gestimuleerd.

Maïs als veevoeder.

Onze productie aan korrelmaïs heeft tot nog toe niet veel te beteekenen en zal ongeveer 4.000 ton per jaar bedragen, dus ruim 0.4 pCt. van de 996.000 ton maïs, die wij in 1937 als veevoeder verbruikten. Ondanks de goede resultaten, die daarmee bereikt zijn, is er een sterk vooroordeel tegen den maïsbouw in ons land. Toch zijn zeer belangrijke producties in ons land bereikt met Pfarrkirchner, een kleine, doch snel rijpende maïsoort, die goed op lichten grond groeit en die 5.5 à 6.8 ton maïs per ha oplevert. De Montana is een groote, maar later rijpende maïsoort, die beter op zwaardere gronden groeit en ongeveer 5.5 à 5.5 ton per ha oplevert, terwijl de Chiemgauer en andere maïsoorten nog beproefd worden. Men kan dan ook nu reeds constateeren, dat een $\frac{1}{2}$ ha maïs, mits door kundige telers gepland, meer oplevert alleen aan korrelmaïs dan 1 ha haver of rogge. Maïszaad moet zich echter aanpassen aan de gronden en de cultuur moet geleerd worden.

Maïs is een plant, die voor de vruchtwisseling van groote beteekenis is en daar zij bovendien wordt uitgezaaid op rijen met 75 cm tusschenruimte, leent de cultuur zich ook voor den aanplant van tusschengewassen als stoppelknollen, stoppelwortelen, sojabonen, enz.

Nederlandsche maïs heeft een hoog eiwitgehalte en een normaal vetgehalte. Het eiwitgehalte van ronde maïs is echter hooger dan dat van paardentand maïs.

In het Zuiden van ons land wordt door de landbouwvakbladen een krachtige propaganda gevoerd

voor het gewas. Wij staan thans voor het probleem om een maximum van veevoeder uit den bodem te halen. De maïsplant levert niet alleen een belangrijke hoeveelheid korrelmaïs op, maar ook 8 à 10 ton maïs-groen per ha, dat evenals het maïsstroo als veevoeder van groote beteekenis is, vooral omdat het de vetvorming in de melk bevordert. Maïs kan bovendien heel wat droogte verdragen.

De gunstige resultaten, die vooral in het Zuiden van ons land met de maïsteelt zijn bereikt, geven hoop, dat men ook bij krachtige uitbreiding van de teelt goede resultaten zal hebben.

De haverproductie.

Haver bevat 12 pCt. eiwit, 5.7 pCt. vet en 56.6 pCt. koolhydraten. Het is veevoeder, maar tevens grondstof voor menselijk voedsel. Havermeel, dat voor kindervoeding wordt gebruikt, bevat zelfs 14.56 pCt. eiwit en 9.13 pCt. vet. Een deel van de in Nederland verbruikte haver wordt geschild, machinaal gebroken, gestoomd en gedroogd en dan als havermout in den handel gebracht. Dit is een zeer eiwitrijk voedsel, dat 13—15 pCt. eiwit en 5 à 8 pCt. vet bevat.

Haver is het beste krachtvoeder voor paarden. In totaal heeft het haververbruik in 1937 412.000 ton bedragen, terwijl wij zelf in 1937 376.000 ton haver produceerden.

De gerstproductie.

Gerst wordt gebruikt door de gerstpellerijen, waarbij vooral de buikige soorten worden verwerkt op gort. Hierbij ontstaat gerstvoermeel als afvalproduct. Gerstemeel wordt vooral als varkensvoeder gebruikt.

De bierbrouwerijen gebruiken de twee-rijige zomergerst, die minder eiwit bevat. Afvalproducten zijn de kiemen en de draf of bostel, die aan het vee worden vervoerd. Onze winter- en zomergerstproductie bedroeg in 1937 135.000 ton, terwijl in totaal 345.000 ton gerst in ons land werden verbruikt.

Veekoeken.

In 1937 werden 177.000 ton aan veekoeken ingevoerd, terwijl 424.000 ton door de binnenlandsche olieslagerijen werden afgeleverd. Totaal waren dus 601.000 ton veekoeken beschikbaar. Voor 1938 waren de cijfers 163.000 ton, 438.000 ton en in totaal 601.000 ton. Het verbruik is dus in de beide laatste jaren merkwaardig constant gebleven ¹⁾.

Het grasland.

De productie van het grasland is in sterke mate afhankelijk van den regenval. Droge zomers zijn ongunstig voor de grasproductie. Natte zomers, waarbij soms 25 pCt. van den hooi-oogst verloren gaat, zullen in de toekomst niet meer zoo schadelijk zijn voor de hooiproduktie als in het verleden, doordat de droogtechniek thans zoodanige vorderingen heeft gemaakt, dat men het gras kan drogen tegen ongeveer f 2 per 100 kg droog gras.

Gedroogd gras is een krachtvoeder van beteekenis. Want terwijl hooi maar ongeveer 4½ pCt. verteerbaar eiwit bevat, is het eiwitgehalte van gedroogd gras 12 à 17 pCt., al naar de kwaliteit van het gras. Het bevat dus ongeveer 3 maal zooveel eiwit als hooi.

De verteerbaarheid van 75 pCt. van het eiwit van gedroogd gras kan echter sterk terugloopen en is afhankelijk van de wijze van kunstmatig drogen. Dit kan geschieden met lucht dan wel met rookgassen, die dan geen koolzuur, vliegensch en zwavelig zuur mogen bevatten. Bij den blaasdroger, waarbij het droogproces bij 600° C. in zeer korten tijd verloopt, is die verteerbaarheid maar 58.9 pCt. Met den banddroger, waarbij het proces in 20 minuten bij 300° C. verloopt, is die verteerbaarheid 72.6 pCt. Men kan echter met den blaasdroger in korten tijd veel grotere hoeveelheden verwerken. In Duitschland, waar

¹⁾ De landbouwcrisismaatregelen hunne werking en uitvoering DI XXI, p. 19—21.

de elektrische stroom goedkoop is, wordt veel gedroogd met den „Glutstrahler“.

Het zetmeel in gedroogd gras komt op ongeveer 8 ct. per kg, dat van krachtvoer op 12 ct. per kg. Bovendien is het vitamine A gehalte van goed gedroogd gras ruim 2 maal zoo groot als van hooi. Gedroogd gras kan dus het krachtvoer vervangen. Voorloopige voederproeven hebben uitgemaakt, dat 2 kg gedroogd gras gelijk gesteld kan worden met 1 kg prima hooi en 1 kg krachtvoeder samen.

Ook door het ensilleeren van gras met A.I.V.-zuur, behoeft thans bij slecht weder geen gras meer verloren te gaan, wat voor de veevoedervervoering van groote beteekenis is.

Maatregelen tot verhooging der voederproductie.

Op instigatie van den Inspecteur van den Landbouw is in September 1939 in de landbouwbladen door een groep landbouwconsulenten een zeer belangrijk artikel gepubliceerd over de vermeerdering van de veevoederproductie. De aanplant van stoppelknollen, stoppelwortelen, mergkool, het gebruik van loof en koppen van suikerbieten als veevoeder, het gebruik van het blad van voederbieten, het inkuilen van roode klaver, hopperups, seradella, enz. wordt aanbevolen. Voorts kan door het verbouwen van tusschengewassen als snijrogge en het rogge-zandwikkenmengsel meer veevoeder worden gewonnen. En tenslotte wordt het uitbreiden van den aanplant van aardappelen en voederbieten aanbevolen.

Vooraf door uitbreiding van het aardappelareaal en het inkuilen van gestoomde aardappelen kan veel bereikt worden. Per ha aardappelen, die in stede van rogge geplant wordt, krijgt men een oogst, die equivalent is aan 6 ton rogge, terwijl de gemiddelde rogge-opbrengst maar 2.05 ton per ha bedraagt.

Surrogaat-veevoeder.

In Duitschland heeft de chemische wetenschap zich toegelegd op het vinden van nieuwe Ersatz-veevoerders. De „Interessen Gemeinschaft Farben Industrie“ brengt, uitgaande van urinezuren, aardappelvlokken en suikerbietensnijdsel, een Ersatz-voeder in den handel onder den naam van „Amidflokken“, waarmee tot 50 pCt. in de eiwitvoeding van rundvee en varkens kan worden voorzien. Het wordt thans zeer veel in Duitschland gebruikt.

Eiwitvoederstoffen komen verder voor in suikerbietsnijdsel, afval van de aardappelmeelfabrieken, afval van de maïszetmeel- en gortfabrieken, enz. Dit zijn bekende voedermiddelen. Eiwitvoeder wordt ook gewonnen uit paardenkastanje, bittere lupine, enz.

Geruchten loopen, dat men in Nederland thans aardappelvlokkenfabrieken zal oprichten om aardappelen te verwerken op veevoeder. Aardappelvlokken kunnen zeer langen tijd bewaard worden zonder te bederven. Zij worden gemaakt uit gekookte fijnge maakte aardappelen, die op heete walsen worden gedroogd. Maar aardappelvlokken zijn verre van goedkoop en in de jaren van lage graanprijzen kunnen vlokken duurder dan graan zijn. Aan het oprichten van een aardappelvlokkenfabriek is dus belangrijk financieel risico verbonden. Het product is echter een waardevol hulpmiddel om verlies van aardappelen door berderf tegen te gaan, vooral bij vervoer. Want door kneuzing bij vervoer en minder geschikte opslaggelegenheden, door bevriezen, enz. zijn tijdens den wereldoorlog enorme hoeveelheden aardappelen verloren gegaan. Men vergete niet, dat 10 pCt. besparing op onzen totalen aardappelooft van 29 miljoen hl een winst van pl.m. 185.000 ton aardappelen beteekent voor onze veevoeder- en voedselpositie.

In Duitschland worden thans door de „Chemische Fabrik A.G. Tornesch“ volgens het Scholler-Tornesch procédé uitgaande van hout, houtsuiker, glucose, alcohol en tenslotte voedergist gewonnen. De houtsuiker wordt, vermengd met aardappelvlokken, op de markt gebracht. Uit 100 kg hout (zonder water)

krijgt men 50 kg houtsuiker voor veevoeder. Het procédé kan in oorlogstijd van belang zijn. Wij beschikken echter niet over groote houtvoorraden, terwijl wij ten aanzien van het procédé geen ervaring hebben. Goedkoop schijnt deze Ersatz niet te zijn.

Meer succes belooft de behandeling van het stroo met alkaliloog. Stroo wordt onder normale omstandigheden al aan het rundvee vervoederd. Het zomerstroo is beter verteerbaar dan het winterstroo. Door behandeling met alkaliën neemt het zetmeelgehalte sterk toe. Daartoe kan men of het stroo bij 4 à 5 atmosferen druk met loog van 8 pCt. behandelen dan wel het stroo 12 uren weeken in loog van 9 pCt. Ook kan men het stroo met ongebluschte kalk en soda behandelen. Daardoor verdwijnen de incrusteerende substanties en neemt het zetmeelgehalte toe. Het zetmeelgehalte van gerstestroo vermeerderd daardoor van 19.8 pCt. tot 55.2 pCt., dat van haverstroo van 17.5 pCt. tot 62.3 pCt. en dat van roggestroo van 18.4 pCt. tot 57.7 pCt.

Dit fijngemalen, met alkaliën behandelde stroomeel is in Duitschland tijdens den oorlog zelfs door het broodmeel verwerkt. Bij een gemiddelde van ruim 5 ton stroo per ha graan wordt bij een totaal-oppervlak van 552.500 ha graan in ons land ongeveer 2.8 miljoen ton stroo geproduceerd, dat bij behandeling met alkaliën ongeveer 3 maal zooveel zetmeelwaarde krijgt. Het is alleen bruikbaar als voeder voor rundvee en paarden, niet voor varkens. *In het stroo zit dus een belangrijke voederreserve, mits men over voldoende alkaliën beschikt.*

Het verbruik van granen in oorlogstijd.

In 1918 werden 400 kg krachtvoeder vervoederd per melkkoe, 800 kg per zwaar paard, 600 kg per licht paard, 200 kg per paard beneden de 2 jaar, 150 kg per varken boven de 50 kg. Aan de paarden werden haver en boonen vervoederd, aan het andere vee werd voornamelijk gerst verstrekt.

Intusschen leveren mengvoerders betere resultaten op dan het vervoederen van één eigen verbouwde soort graan. Maar met de mengvoerders kan sterk geknoeid worden. De huidige Regeering heeft dan ook standaardmengvoerders ingevoerd en oefent op de fabricage daarvan een scherp toezicht uit.

In stede van hooi, waaraan in 1918 groot gebrek was, werd voederstroo verstrekt. Erwt- en boonenstroo, stroo van fijne zaden enz. deden toen fancy-prijzen. Ondanks al die maatregelen daalde de boterproductie in 1918 tot op $\frac{3}{4}$, de kaasproductie tot op de helft.

Gaat men nu van dezelfde rantsoenen voor het rundvee uit als in 1918, waarbij dus ongeveer $\frac{4}{5}$ à $\frac{3}{5}$ beschikbaar is van wat anders in één winter wordt verbruikt per koe, trekt men voor het jongvee ouder dan 1 jaar 100 kg graan uit en rekent men per varken, dat tot 100 kg wordt opgefokt, op 400 kg graan per jaar, dan komt men tot de volgende cijfers, waarbij tevens is uitgegaan van de veronderstelling, dat de helft van den kippenstapel is afgeslacht.

Voor 1.540.000 melkkoeien ²⁾	à 400 kg	616.000 ton
„ 520.000 stuks jongvee	„ 100 „	52.000 „
„ 1.8 mill. varkens	„ 400 „	720.000 „
„ 311.600 paarden	„ 500 „	± 155.000 „
„ een op de helft gereduceerden kippenstapel		425.000 „

Totaal verbruik door den veestapel .....

Verbruik aan granen (tarwe en rogge) voor menscheijk voedsel, inclusief verbruik van de meelverwerkende industrie, banketbakkerij, diversen ³⁾ .....

Totaal verbruik voor mensch en dier 3.138.000 ton

²⁾ Rekening is gehouden met het afslachten van 20 à 30.000 dunne koeien en van beesten uit de geïnundeerde gebieden.

³⁾ Zie voor de berekening E.-S.B. v. 27 Dec. 1939, p. 953.

Transport	3.138.000 ton
Totale graanproductie van Nederlandschen bodem in 1937 (343.000 ton tarwe, 483.500 ton rogge, 135.000 ton gerst, 376.200 ton haver)	1.338.000 „

Totale invoer, noodig voor mensch en dier 1.800.000 ton

Bij dien import is echter nog geen rekening gehouden met den import van granen voor brouwerijen, gistfabrieken, jeneverstokerijen, enz. Rekent men dit verbruik mede, dan zal onze jaarlijksche graanimport ongeveer 2 miljoen ton in oorlogstijd moeten bedragen. *Een deel hiervan zal worden gecompenseerd door veekoeken.*

In 1937 werd in Nederland verbruikt 3.27 miljoen ton aan granen en 64.700 ton meel (92.000 ton graan), dus in totaal rond 3.4 miljoen ton granen¹⁾. Bovendien verbruikten wij rond 600.000 ton veekoeken. Daar wij zelf 1.34 mill. ton granen produceeren, waren wij dus voor 2.06 mill. ton granen en pl.n. 585.000 ton veekoeken van het buitenland afhankelijk.

De graanimport in de periode September—December 1939.

De invoer van voedergranen (maïs, gerst, rogge en haver) bedroeg in dat tijdvak van 1938 384.000 ton, in hetzelfde tijdvak van 1939 265.000 ton of 66 pCt. van 1938. De import van oliehoudende zaden daalde van 246.000 ton op 208.000 ton, dus op 85 pCt. van den import van 1938. Voor veekoeken waren die cijfers 50.000 ton, 32.000 ton en 64 pCt. Die van tarwe waren respectievelijk 272.000 ton en 227.000 ton, zoodat de tarwe-import dus 83 pCt. bedroeg van hetzelfde tijdvak in 1938.

Uit deze cijfers blijkt dus, dat vooral de grondstoffen voor onze veeteelt het zwaarste getroffen zijn. Of in de komende maanden in de aanvoeren verbetering zal komen, moet de toekomst leeren. Uit die cijfers blijkt voorts, dat *de totale graanimport op 75 pCt. van den invoer van 1938 daalde, zoodat de jaarlijksche import van het eerste oorlogsjaar, indien deze procentueel even groot blijft als thans, op rond 1.5 mill. ton graan en rond 475.000 ton veekoeken zou terugvallen. Tenzij dus een aanmerkelijke verbetering in den aanvoer intreedt, zijn wij niet zoo heel ver meer af van een graanimport, die net voldoende is om den mensch en het vee op het oorlogsrantsoen van 1918 te voeden.*

In herinnering moge echter worden gebracht, dat door de *thans reeds genomen* Regeeringsmaatregelen tot het tegengaan van bederf en de opvoering der veevoederproductie en de *daartoe geprojecteerde maatregelen*, minder import veevoeder noodig zal zijn. Om begrijpelijke redenen dient preciseering in cijfers hier achterwege te blijven. *Alarmeerend is onze voedselvoorziening thans stellig niet! Wel is zuinigheid bij voedsel- en veevoedergebruik geboden.*

Uit bovenvermelde cijfers blijkt, dat om Nederland op rantsoen te stellen geen „rationing agreements” noodig zijn. Want door de sterke vertraging onzer schepen, door de contrôle bij Duins, naast het oponthoud in de afscheephavens, de langere routes, het langzamer varen in gevaarlijke zones, enz., ontstaat een dusdanige vermindering van den „turn round” van onze schepen, dat hetzelfde doel wordt bereikt.

Algemeene richtlijnen tot het verhoogen van de bodemproductie.

De Regeering acht den tijd blijkbaar nog niet gekomen om krachtig regelend in de landbouwproductie in te grijpen. Het is echter verboden cultuurgrond, die voor gebruik beschikbaar is, braak te laten liggen, om na 1 Januari 1940 bepaalde handelszaden, vlas en uien in den grond te brengen, behalve na verkregen vergunning, terwijl per bedrijf geen grooter oppervlak met haver mag worden beplant dan in 1939 en

¹⁾ Het verbruik bedroeg 900.000 ton tarwe, 470.000 ton rogge, 996.000 ton maïs, 345.000 ton gerst, 412.000 ton haver, 148.000 ton rijst.

in geen geval meer dan $\frac{1}{2}$ van het oppervlak van elk bedrijf. Volgens zijn nota van December 1939 aan de Staten-Generaal meent de Minister zich in het algemeen te moeten bepalen tot het tegengaan van uitbreiding van het gras en kunstweide areaal, terwijl zonder speciale toestemming in den akkerbouw geen andere gewassen mogen worden geteeld dan die voor voeding van mensch en dier het meest noodzakelijk zijn. Het zaaiplan voor den oogst 1940 zal zooveel mogelijk in overeenstemming met dat van 1938/39 blijven.

Aan hen, die vrijwillig grond scheuren, zullen voorts enkele voordeelen worden toegekend inzake de toewijzing van krachtvoer, terwijl zij de vrije beschikking zullen houden over de op dien grond geteelde producten. Van scheurdwang is dus nog geen sprake.

Overigens is dit vrijwillig scheuren van grasland, behalve van de bekwaamheid van den veeboer in den akkerbouw, van de geaardheid van den grond, enz., vooral afhankelijk van de vraag, of het scheuren van grasland den boer al dan niet meer voordeel belooft op te leveren. De ervaring in den wereldoorlog heeft geleerd, dat zelfs hoge premies voor het breken van grasland, b.v. tot een maximum van f 250 per ha, bij verbouwing van tarwe en rogge, het magere resultaat opleverden, dat maar 28.600 ha weiland vrijwillig gebroken werd. Slagzinnen als „Het vaderland vraagt koren spoedig en veel” bleken in 1918 weinig indruk op de boeren te maken, zoodat in November 1918 de scheurwet moest worden afgekondigd, waarbij bepaald was, dat voorloopig 100.000 ha gedwongen moest worden gescheurd.

Maatregelen in het belang van onze voorziening in voedsel en veevoeder.

In de voorgaande artikelen zijn tal van middelen opgesomd, die ons in staat stellen om onze voedselproductie op te voeren en met de beschikbare voorraden te woekeren. Het staat echter wel vast, dat, indien de oorlog lang duurt, wij wat soberder zullen moeten leven. Honger hoeft er niet te worden geleden in Nederland, zoolang de import niet aanmerkelijk meer terug loopt dan in de vier eerste maanden van den oorlog het geval is geweest. Op den duur zal men echter op een belangrijke verscherping van de blokkade moeten rekenen.

In herinnering moge daarom nogmaals worden gebracht, dat, indien de wereldoorlog enkele maanden langer had geduurd, wij voor de keuze zouden zijn gesteld om of aan den oorlog deel te nemen, of te verhongeren. *Aanleggen en in stand houden van zoo groot mogelijke buffervoorraden, in de eerste plaats van granen en aardappelmeel, is dus geboden. Met broodrantsoeneering en uitmalen van het broodgraan tot 80 pCt., mag men daarom niet wachten.*

Suiker is echter voor ons volk in verband met den hoogen prijs meer een luxe en genotmiddel, dan een bron van koolhydraten. In geval van nood kan men zich overigens van saccharine bedienen. Toen dan ook in 1918 voedselschaarschte dreigde, kromp men het bietenareaal om die reden juist in. Thans wordt dit echter met 25 pCt. uitgebreid. Daarvoor kunnen goede redenen van landbouwkundigen aard gelden. Maar het aanleggen van een reserve-suikervoorraad wordt gemotiveerd door te wijzen op de onzekere overzeesche verbindingen. Dit argument lijkt niet erg sterk. Want als werkelijk die overzeesche verbindingen zoo ernstig bedreigd worden, dat het aanleggen van een reserve-suikervoorraad noodig wordt geacht, zou het van veel meer belang voor de voorraadvorming van voedsel zijn om die 11.000 ha met fabrieksaardappelen, granen of oliezaden te beplanten, dan met luxe voedsel.

Of overigens deze suiker goedkooper zal zijn dan de geïmporteerde suiker, hangt af van de uitkeering aan de telers en den prijs van de Indische suiker te Amsterdam. De uitkeering aan de telers bedroeg in 1939 volgens het vermelde op pag. 30 van de ministerieele nota aan de Staten-Generaal van December

1939 echter f 11.25 per ton tegen f 10.25 in de vorige jaren. Deze uitkeering zal in den komenden herfst van 1940 over een kwantum van 414.000 ton meer bieten dan in 1939 f 12.50 bedragen. De „Vereeniging van suikerbietverbouwers in Noord-Holland” acht dit echter niet voldoende en eischt f 13.50 tot f 14. Dan pas zal aan den eisch van een „redelijke belooning” — het beginsel waarvan voortaan de landbouwpolitiek der Regeering zal uitgaan in stede van „de vergoeding der onmisbare productiekosten” — volgens die vereeniging zijn voldaan⁴⁾.

Het begrip „redelijke belooning” is echter subjectief en de Regeering zal goed doen dit begrip objectief nader en scherper te omschrijven. Hoe het ook zij, de Hollandsche suiker zal belangrijk duurder worden en een nadere motiveering van dit besluit is wel gewenscht.

Slotopmerkingen.

Uitvoering van vele der in de vorige artikelen voorgestelde maatregelen zullen op politiek en economisch verzet stuiten van de daardoor getroffen belanghebbenden. Dit is alleszins begrijpelijk! Maar ook voor de voedselvoorziening in oorlogstijd moeten de richtlijnen gelden, die Prof. Polak in zijn prae-advies op den efficiency-dag van November 1939 uitstippelde. Deze richtlijnen hebben ten doel „de verzekering van het voortbestaan van land en volk, behoud van volkskracht en de daarvoor vitale behoeften, (bij) doelmatig gebruik van beschikbare productieve krachten en productiemiddelen. . . .”⁵⁾

Wij leven te midden van oorlogvoerende landen en kunnen zelf in den oorlog worden meegesleept. *Als het noodig is, zal de Regeering niet mogen aarzelen om het particuliere belang aan het algemeen belang op te offeren.* Maar vóór alles is bij de uitvoering der maatregelen noodig een sterk besef van de noodzakelijkheid van innige samenwerking bij het bedrijfsleven, is ook noodig een sterke leiding van de zijde der Regeering, een volstrekt vertrouwen in de onpartijdigheid en belangeloosheid dier leiding en de overtuiging, dat de genomen maatregelen in het belang van ons volk onvermijdelijk zijn. Is dat niet het geval, dan dreigen wij af te glijden naar een toestand als in 1918 bestond, waartegen Treub met krachtige woorden in zijn „Herinneringen en Overpeinzingen” op pag. 365 waarschuwt, namelijk, dat. . . . „de organisatie van de levensmiddelenvoorziening dermate gebrekkig en onoverzichtelijk was, dat het nuttig effect ervan niet evenredig was, noch kon zijn aan de offers, welke zij van de schatkist vergde. . . .; de belanghebbenden bij de productie en handel hadden te veel en de natuurlijke vertegenwoordigers der consumenten te weinig te zeggen.”

Wat thans de politiek-sociale gevolgen van een dergelijken toestand als in 1918 zouden kunnen zijn, kan buiten beschouwing blijven. *Voor het overwinnen van de huidige moeilijkheden der economische situatie is echter een diep gevoeld besef van samenwerking en medeverantwoordelijkheid voor den algemeenen gang van zaken bij het bedrijfsleven in zijn vollen omvang onontbeerlijk. Tot nog toe heeft de Regeering over die samenwerking gelukkig geen klagen gehad.*

Dr. W. K. H. FEUILLETAU DE BRUYN.

⁴⁾ Verslag van een vergadering te Hoofddorp in het Algemeen Handelsblad van 25-1-40, Ochtendblad p. 4.

⁵⁾ N. J. Polak. In Schaarschot, p. 7.

Rectificatie. Tot mijn spijt heeft de tikfouten-duivel mij weer te pakken gehad. In de rechtzetting van in mijn artikel van 27 December 1939 gepubliceerde cijfers betreffende de alcoholproductie in Duitschland, opgenomen onder mijn bijdrage in E.-S.B. van 10 dezer, is wederom een fout geslopen in de opgave van deze productie. De juiste cijfers zijn in millioenen hectoliters: 1913/14, 3.84; 1914/15, 2.62; 1915/16, 2.35; 1916/17, 2.02 en 1917/18, 2.36. W. K. H. F. d. B.

DE ECONOMISCHE EN FINANCIËLE REGEERINGSPOLITIEK VAN FRANKRIJK IN OORLOGSTIJD.

Wij zagen in een vorig artikel¹⁾, dat het program van Reynaud in vredestijd gericht was op verhooging van de welvaart door vermeerdering van de productie en van de inkomens, welk doel werd nagestreefd door het aanwakkeren van den particulieren ondernemingsgeest. Als resultaat van deze politiek was de industriële bedrijvigheid binnen weinige maanden met 20 pCt. gestegen en was een voortdurende stroom van kapitaal het land binnengevloeid. Het was dan ook een economisch en moreel gesterkt Frankrijk, dat in September in den oorlog werd gestort.

Van dat oogenblik af ging het niet langer om vermeerdering van de welvaart, doch moest alles gezet worden op het ontplooiën van een maximale militaire en economische strijdbaarheid, met behoud van het fysieke en moreele weerstandsvermogen der bevolking.

Ook onder deze nieuwe omstandigheden was het een levensbelang de productie op peil te houden en zoo mogelijk op te voeren, maar nu moesten bovendien de productieve krachten gericht worden op de bevrediging van de *vitale* behoeften des lands; de voortbrenging van alleen maar nuttige, doch niet onmisbare, goederen zou hiervoor zooveel doenlijk moeten wijken. De consumptieve uitgaven moesten worden beperkt om een zoo groot mogelijk deel der burgerlijke en militaire behoeften door eigen productie te kunnen dekken en daarenboven voldoende producten over te houden voor den export. Daarmede zou dan de invoer van noodzakelijke grondstoffen kunnen worden betaald zonder aantasting van de beschikbare reserves aan deviezen, goud en buitenlandsche activa, waarmede als kostbare strijddas zuinig moest worden omgesprongen.

Deze economische doeleinden hebben uit den aard der zaak alle oorlogvoerende mogendheden gemeen. Ook zal in oorlogstijd de overheid in alle landen alleen reeds door de enormiteit harer uitgaven een veel groter directen invloed op het economisch bestel krijgen dan voordien het geval was. Toch ligt het voor de hand, dat door een Regeering met uitgesproken liberale opvattingen in een zoo individualistisch land als Frankrijk andere methoden te baat zullen worden genomen en dat voor de oplossing der oorlogsproblemen meer op spontane medewerking van alle onderdanen zal worden vertrouwd dan in landen, waar het geheele economische leven reeds gedurende een aantal jaren volgens een vooropgezet plan onder leiding van den Staat op de mogelijkheid van een oorlog was ingesteld.

Wij laten nu in de eerste plaats in het kort de belangrijkste maatregelen, welke de Fransche Regeering tot dusverre op economisch en financieel gebied getroffen heeft, de revue passeeren, om vervolgens een beeld te geven van de ontwikkeling der industriële productie in de eerste oorlogsmaanden.

Het Regeeringsprogram.

De wet „op de organisatie der natie in oorlogstijd”, die reeds van 11. Juli. 1938 dateerde, geeft de Regeering zeer ruime volmachten, (w.o. bijv. het recht elken Franschen ingezetene voor bepaalde werkzaamheden te requireeren). Vele hierna te noemen decreten zijn op grond van deze wet uitgevaardigd.

Verhooging der productie is het oogmerk van de verlenging van den arbeidsduur tot 60 uur per week tot 56 uur voor continubedrijven en, gedurende een tijdperk van 12 weken, tot 72 uur voor bedrijven, die van belang zijn voor de nationale verdediging.

¹⁾ Zie: „De economische toestand van Frankrijk vóór den oorlog”, E.-S.B. d.d. 7 Februari jl., blz. 99 e.v.

In den mijnbouw is de werktijd voor ondergrondscben arbeid op 52 uur per week bepaald.

Omschakeling der productie wordt op indirecte wijze in de hand gewerkt door verhooging der reeds in 1939 ingevoerde *taxe d'armement*, een omzetbelasting op luxe-artikelen tot 7 pCt. en door de hieronder nog te bespreken verlaging van alle voor verbruik beschikbare inkomsten. Het particulier gebruik van bepaalde diensten, als telefoon en spoorwogen, dat concurreert met dringende behoeften van militairen aard, wordt hetzij door tariefverhoging of door inkrimping der diensten geremd. De tabaksprijs wordt met 28 pCt. verhoogd. Voor het oprichten of uitbreiden van handels- of industriele bedrijven is voorafgaande goedkeuring der autoriteiten vereischt.

Het tegengaan van prijsstijging is het doel van het wederinvoeren der controle op de prijzen, die in September 1938 was afgeschaft. Elke prijsverhoging is verboden zonder voorafgaande goedkeuring der controle-instanties, welke alleen toestemming geven, indien de stijging der kostenfactoren of de omstandigheden der exploitatie van de betrokken ondernemingen daartoe aanleiding geven. Om prijsverhoging zolang mogelijk tegen te gaan, moesten alle op 1 September aanwezige voorraden tot den toen geldenden prijs worden verkocht. Deze bepalingen gelden uiteraard niet voor de prijzen van landbouwartikelen, welke door den betrokken minister worden vastgesteld, noch voor die essentiële goederen, welke prijzen, productie, in- en uitvoer en verdeling worden gereguleerd krachtens de reeds genoemde wet „op de organisatie der natie in oorlogstijd”. Hiertoe behooren o.a. vaste en vloeibare brandstoffen, ertsen, ijzer, staal en andere metalen e.d. Ook het maritieme transport valt vrijwel geheel hieronder.

Overigens is het niet de bedoeling, de onvermijdelijke prijsstijging door het oploopen der noteringen van geïmporteerde grondstoffen, de stijging der vrachten en andere factoren, zooals de verhoging der *taxe d'armement*, te verhinderen. Getracht wordt echter, de prijsstijging te beperken door het laag houden van andere kostenfactoren, bijv. door de verlaging resp. afschaffing van invoerrechten op bepaalde producten, zooals vleesch en ruzel, en met name door beperking van de loonen.

Tot dat doel is een „*loonstop*” uitgevaardigd — een verbod, loonen te verhoogen of te verlagen. Tevens worden alle bepalingen omtrent sliding scales bij de loonbepaling en omtrent arbitrage terzake van de arbeidsvoorwaarden, alsmede alle vacantieregelingen voor den duur van den oorlog opgeschort.

Vermindering der consumptieve uitgaven is mede de bedoeling van de beperking van alle inkomens.

Wat de loonen betreft, werd allereerst bepaald, dat 45 uur per week gewerkt zal worden voor hetzelfde loon als waarvoor vroeger 40 uur gewerkt werd. Het loon van het 41e tot het 45e uur wordt direct door den werkgever gestort in een Fonds van Nationale Solidariteit.

Hieraan komt ook ten goede 40 pCt. van het loon, verdiend in de overuren boven 45 uur, welke beloofd worden met 40/45 van het vroegere uurloon. De werknemers ontvangen voor deze overuren dus slechts 60 pCt. van het nieuwe uurloon.

Alle beroepsinkomsten, van welken aard ook, worden zwaarder belast door de verhoging der „*contribution nationale extra-ordinaire*”, — welke eveneens aan de bron geheven wordt — van 2 pCt. tot 5 pCt. Deze belasting wordt verhoogd tot 15 pCt. van het inkomen voor alle niet gemobiliseerde mannen van 18 tot 40 jaar. Van deze laatste verhoging zijn intusschen de oudstrijders uit den vorigen oorlog vrijgesteld; ook zijn de eerste Frs. 7.000 inkomen hiervan vrijgesteld, terwijl voor elk kind een zekere verdere vrijstelling wordt verleend.

Ook de opbrengst van deze belasting van 15 pCt.

wordt gestort in het Fonds van Nationale Solidariteit, waaruit uitkeeringen worden gedaan aan de behoeftige familieleden van gemobiliseerden, op basis van Frs. 12 per dag te Parijs en Frs. 3 in andere gemeenten boven 5000 inwoners, met een toeslag voor elk kind van Frs. 5.50 te Parijs en Frs. 4.50 elders.

De z.g. *cedulaire* belastingen, die op alle inkomens uit welke bron ook worden geheven, zijn van 1940 af ook aan de bron af te houden en direct aan de schatkist af te dragen. Hierdoor is ontduiking zeer bemoeijkt, het binnenvloeden der haten ongeveer een half jaar versneld en zal de schatkist bovendien in 1940 practisch 1½ maal deze belastingen incasseeren.

Alle „*plafonds*” terzake van de progressie der algemeene inkomstenbelasting worden afgeschaft.

Wat de ondernemingswinst betreft, is een zeer ingrijpende belasting op de overwinst ingevoerd, die berust op het principe, dat meerdere winst, behaald door stijging van den *omzet*, niet belast wordt, terwijl daarentegen hoogere winst, ontstaan door vergrooing der *winstmarge* vrijwel geheel wordt wegbelast.

Winst op exportzaken behaald valt geheel buiten deze belasting — een logische vrijstelling, gezien het nationaal belang van bevordering van den export.

Dit brengt ons tot een volgende groep van maatregelen, beogend het *behoud der reserves aan goud, deviezen en buitenlandsche fondsen*. Deze omvat het verbod van in- en uitvoer van goederen zonder voorafgaand consent, het verbod van kapitaaluitvoer en de verplichting tot opgave der buitenlandsche activa van Fransche ingezetenen. Nalatigheid bij deze opgave werd met zware straffen bedreigd, doch een ruime termijn (inmiddels verstreken) werd voor de opgave gesteld en in den tusschentijd kon het voordien verzwegen vluchtkapitaal zonder nadere fiscale gevolgen worden gerepatrieerd.

Tot deze groep van maatregelen kan ook in zekeren zin het financieel, economisch en industrieel accoord met Groot-Brittannië worden gerekend, dat in een volgend artikel ter sprake zal komen.

Uit deze korte opsomming van de belangrijkste maatregelen blijkt, dat de Fransche Regeering natuurlijk wel op tal van vitale gebieden de volledige controle in handen genomen heeft, doch dat zij voor het overige wel vele regels van het spel heeft gewijzigd, maar het spelen zelf, de aanpassing aan de veranderde omstandigheden, toch binnen ruime grenzen aan het particulier initiatief heeft meenen te kunnen overlaten.

Kenmerkend voor de *fiscale politiek*, die deze Regeering zoowel in vredes- als in oorlogstijd voert, is, dat zij met haar belastingheffing behalve inkomsten voor de schatkist ook — en veelal in de eerste plaats — economische of sociale doeleinden nastreeft. Dit blijkt wel duidelijk hieruit, dat in de bovenstaande opsomming der op economisch en financieel gebied getroffen maatregelen reeds vrijwel alle belangrijke belastingwijzigingen ter sprake kwamen.

Deze zullen, naar verwacht wordt, tesamen met de reeds bestaande inkomstenbronnen, voldoende zijn om alle civiele uitgaven te dekken, welke in totaal op 79 milliard Frs. worden geraamd²⁾.

Daarentegen zullen alle militaire uitgaven door leeningen of geldcreatie moeten worden gefinancierd. Wat deze laatste betreft, heeft de Banque de France

²⁾ De gewone begrooing voor 1939 bedroeg ca. 66.5 milliard. Alle uitgaven van militairen aard, die in de gewone begrooing van 1939 nog met ca. 15 milliard waren begrepen, zijn uit de begrooing voor 1940 geëlimineerd. Daarentegen zijn daarin wel verwerkt de kosten voor ondersteuning der noodlijdende families van gemobiliseerden en de kosten der evacuatie, geraamd op bijna 17 milliard, alsmede een stijging van den dienst der Nationale Schuld met 6 milliard.

een nieuwe rentelooze credietfaciliteit van 25 miljard voor den Staat geopend, welke ongeveer in verhouding staat tot de stijging van de biljettencirculatie der bank sinds begin Augustus. Tot dusverre heeft de Regeering hierop echter nog slechts voor pl.m. 16 miljard getrokken, ofschoon zij in de eerste maanden van den oorlog enorme „inrichtingskosten” heeft moeten betalen, zoodat de eerste 72 dagen 78 miljard hebben gekost.

Voor het eerste kwartaal van 1940 zijn militaire credieten ten bedrage van Frs. 55 miljard geopend. Op basis van militaire uitgaven van 220 à 250 miljard per jaar zouden ongeveer 25 pCt. der totale regeeringsuitgaven worden gedekt door belastingen tegen ca. 50 pCt. in Engeland.

Wat is nu tot dusverre het resultaat van al deze maatregelen geweest?

Van alles-overheerschend belang is uiteraard de ontwikkeling der productie. Op dit gebied waren groote problemen op te lossen.

De z.g. „actieve bevolking van Frankrijk kan worden geraamd op ongeveer 13 miljoen mannen, waarvan vóór den oorlog ongeveer een half miljoen in militairen dienst, en 7.3 miljoen vrouwen.

In het licht van deze cijfers is het duidelijk, dat de algemeene mobilisatie van September, die betekende, dat 4½ à 5 miljoen man onder de wapenen kwam, een groote ontwrichting van het bedrijfsleven teweeg moest brengen, ook afgezien van de stillegging van het normale verkeer wegens de eischen van het militaire vervoer. Het is dan ook geen wonder, dat de industriële productie-index, die in Juni nog 100 pCt. van het niveau van 1928 had bereikt, in de maand September volgens ruwe schatting tot pl.m. 50 pCt. is gedaald. Het plotselinge gebrek aan werkrachten werd verergerd, doordat ook de leiders en geschoolde vaklieden werden gemobiliseerd, en verder gecompliceerd door de even plotselinge verschuiving in de behoefte aan werkrachten tusschen de verbruiksgoederen- en oorlogsbedrijven.

Men kan wel zeggen, dat het Fransche mobilisatiesysteem niet heeft toegestaan voldoende rekening te houden met de eischen van den „totalen”, d.w.z. voor een groot deel ook economischen, oorlog.

Intusschen zijn de door de mobilisatie geschapen problemen in de maanden October—December met verrassend succes aangepakt. De „Statistique Générale” heeft helaas de publicatie van alle indices gestaakt, doch er bestaat reden vertrouwen te hebben in de ramingen van den bekenden statisticus Jean Dessirier, volgens wien de industriële bedrijvigheid zich als volgt heeft ontwikkeld:

	1938	1939	1940
Juli.....	80,5	99	Jan. 90 à 92
Augustus ...	70,4 ¹⁾	85 ¹⁾	
September..	80,7	50	
October.....	83	70	
November ..	86,7	83	
December ...	87,7	86	

¹⁾ Vacanties.

De kolenproductie, die in 1938 gemiddeld 3.963.000 ton per maand had bedragen, en in Juli jl. 3.987.000 ton, was reeds in October tot 4.119.000 ton gestegen en zulks trots een vermindering van het aantal ondergrondse arbeiders van pl.m. 162.000 tot pl.m. 140.000.

Hoe is het mogelijk geweest de productie zoo spoedig weer op peil te brengen trots mobilisatie van ongeveer een derde der arbeidende mannelijke bevolking? Door geleidelijke demobilisatie van voor de productie belangrijke werkrachten, door het inschakelen van vrouwen en gepensioneerden en vóór al door het opvoeren van den werkduur. In Juli werkten nog slechts 43.3 pCt. der arbeiders langer dan 40 uur per week en 56.7 pCt. 40 uur of korter. De hier-

in schuilende belangrijke reserve aan werkracht is op grond van het bovenvermelde regeeringsdecreet, maar zeer zeker ook dank zij de spontane medewerking van alle werkers, benut.

Tevens kan men vaststellen, dat de oorlogsbedrijven bereids op hoogere capaciteit werken dan in Juli jl.:

	Juli 1938	Juli 1939	Raming December 1939
Mijnbouw.....	92,2	99	100
Chemie.....	97,2	109	120
Metallurgie.....	57,2	94	100
Metaalbewerking.	69,1	96	100
Textiel.....	86,1	105	94,5

Men mag aannemen, dat de staalproductie van Frankrijk momenteel 9 à 10 miljoen ton per jaar bedraagt, d.w.z. het dubbele van de productie in 1913.

Bedenkt men, dat in den vorigen oorlog niet alleen Elzas Lotharingen met zijn ijzermijnen, zijn kali en zijn kolen, tot Duitschland behoorde, maar dat ook het belangrijke industriegebied van Noord-Frankrijk al spoedig door het Deutsche leger bezet was, dan is het duidelijk, dat de productieproblemen van Frankrijk vooralsnog niet zoo netelig zijn als in 1914.

Wellicht komt het volksfrontexperiment thans in zoverre te stade, dat de sociale wetten, die indertijd zijn ingevoerd, de industriële ondernemingen tot vergaande rationalisatie hebben genoopt, zoodat het rendement van den arbeid thans vermoedelijk niet onbelangrijk hooger ligt dan enkele jaren geleden.

Een geleidelijke verdere stijging der productie kan wellicht worden verwacht, naarmate de aanpassing aan den „totalen” oorlogstoestand vordert en de herstelling van arbeiders voor bepaalde vakken voortgang maakt. Wellicht zal bij verdere demobilisatie, als koloniale troepen en verdere Engelsche contingenten aankomen, ook de werkduur weer eenigszins kunnen worden verlaagd, want het valt te betwijfelen, of een werktijd van meer dan 9 uur per dag op den duur kan worden volgehouden zonder vermindering van het rendement.

Zowel militair als industrieel van groot belang is de goede staat, waarin de Fransche spoorwegen en hun rollend materieel verkeer. Men mag wel aannemen, dat de wagonverladings momenteel 40 à 50 pCt. boven het niveau van het vorige jaar liggen. Teneinde aan nog hoogere eischen te kunnen voldoen, zijn aan binnenlandsche, doch ook aan Engelsche en andere buitenlandsche fabrieken belangrijke opdrachten voor nieuw materieel verstrekt.

In een laatste artikel zal worden besproken, hoe Frankrijk er voor staat wat de grondstoffenvoorziening en de deviezenpositie betreft en welke problemen zich bij de oorlogsfinanciering voordoen met betrekking tot het binnenlandsche prijsniveau.

E. F. PHILIPP.

DE PRIJSVORMING VAN NIET DOOR LICENTIES GEDEKTE BEVOLKINGSRUBBER.

In ons artikel in E.-S.B. van 1 Juni 1938 hebben wij een beschouwing gewijd aan de prijsvorming bij de bevolkingsrubber en zijn daarbij tot enkele conclusies gekomen, die wij thans, nu het prijsverloop over een langere periode bekend is, nader willen toetsen. Daarnaast vragen wij de aandacht voor een paar vraagstukken, die ook voor de rubberondernemingen van groote beteekenis zijn.

In het genoemde artikel hebben wij geconstateerd, dat er drieërlei prijsverloop is, nl. dat van rubber gedekt door uitvoervergunningen, dat van niet door uitvoervergunningen gedekte rubber en dat van de uitvoervergunningen zelf; de beide laatste prijsverlopen interesseeren ons. Wij voegen de toen gegeven grafieken, bijgewerkt tot Juli 1939 toe; de thans ge-

nomen periode dekt een wisselvallig prijsverloop op de rubbermarkt en perioden van inkrimping en verruiming der restrictie. In dit artikel zullen wij de prijsvorming voor ongedekte rubber beschouwen en in een volgend dat van de licenties en voorts een paar algemeene punten bespreken.

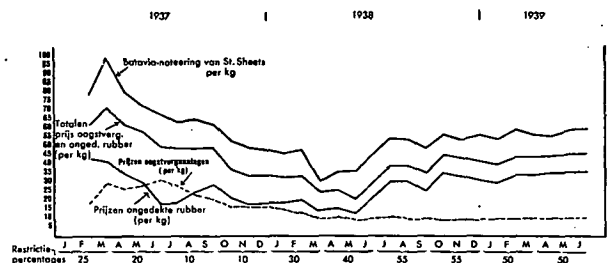
Prijsverloop ongedekte rubber.

In genoemde beschouwing hebben wij voor dit prijsverloop 2 conclusies gegeven, t.w. dat er een zeer uitgesproken tendens moet worden waargenomen, om den prijs voor ongedekte rubber tot het minimum te drukken en dat de prijsvorming hier zuiver een kwestie is van het minimum om de vereischte hoeveelheid rubber te krijgen en ten tweede, dat de prijs voor niet door licenties gedekte rubber eind 1937 dicht bij het absolute minimum, dat nog voldoende aantrekkelijkheid biedt om de toegestane hoeveelheid voort te brengen, lag. Deze tendenzen worden volkomen bevestigd, zooals beide grafieken aantonen, en dit is eigenlijk logisch. De prijs van de ongedekte rubber zou theoretisch kunnen zijn: de beslissende rubberprijs (dus de prijs te Singapore, teruggerekend tot eerste kosten exporthaven Ned.-Indië), verminderd met den prijs der licenties en voorts de transportkosten en winsten der tusschenschakels. Deze theoretische berekening van den prijs heeft echter in de praktijk geen waarde, door de verhouding van vraag en aanbod. Hiervoor ligt de verhouding zoo, dat er is een beperkte mogelijkheid tot uitvoer, dus een beperkte vraag, en daartegenover een groot potentieel aanbod, nl. de potentieele productie, die blijkens de ervaring in het verleden de vraag overtreft. Daaruit volgt, dat in dit geval de prijs voor ongedekte rubber het niveau zal zoeken, dat in staat stelt de gewenschte hoeveelheid te verkrijgen, dus zich op dat zekere minimum zal stellen, waarop uit een overvloed het noodzakelijke gedeelte kan worden verkregen. Dit minimum-niveau zelf ligt echter onder verschillende omstandigheden, dus in de verschillende gebieden zeer verschillend, al naar gelang van de beteekenis, die de rubber voor de huishouding heeft en naar gelang van de wijze van voortbrenging. In dit verband is het gemiddelde standaardquotum per tuinbezitter een aanwijzing. De laagste prijs, $7\frac{1}{2}$ à 8 cts. per kg, kwam voor in Atjeh, Tapanoeli, Banka, en incidenteel eens in Djambi en Indragiri, waarvan de drie eerstgenoemde gewesten die zijn met een zeer klein gemiddeld bezit per tuinbezitter; de over het algemeen hoogste prijzen ter Sumatra's Oostkust, Sumatra's Westkust, Indragiri, Zuid-Sumatra, Djambi, West-, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, alle gebieden — behalve Sumatra's Westkust — met een gemiddeld bezit van boven de 200 kg. Dit verschijnsel is ook volkomen verklaarbaar.

1e categorie. Voor de keuterboertjes is de rubberkebon een soort spaarpotje geweest — en dus nog — waaruit uitgaven konden worden bekostigd, voor de kleine, doch iets grootere bezitters was en is het een der middelen voor het gezin om in het levensonderhoud te voorzien. De bezitters van grootere complexen echter hadden vroeger arbeidskrachten in dienst om — in deeltap of tegen geldelijke beloning — de rubber voort te brengen en hun groote quota leiden ertoe, dat deze ook thans nog ten deele zullen moeten worden aangetrokken en dus zoodanig betaald, dat zij tot den tap tegen vergoeding bereid zijn. Hieruit volgt, dat daar, waar de tuinbezitter zelf met het gezin de voortbrenging verzorgt, — en daarbij, naast op de opbrengst der licentie, ook nog op andere middelen van bestaan steunt (voedsellandbouw) — een sterke druk op de prijzen bestaat, waardoor deze omstreeks het minimum worden gefixeerd, zulks te eerder, waar de kebon de spaarpot is; immers, hij heeft een bestaansbasis en wat de ongedekte rubber opbrengt, wordt meer de gewenschte of noodzakelijke bijverdienste, waardoor zelfs een intensiveren der voortbrenging in de hand wordt gewerkt door een verlaging

der prijzen binnen zekere grenzen. En dit valt ook waar te nemen en zelfs zoo, dat de prijs op de kritieke grens komt; een iets verdere verlaging werkt dan remmend op de voortbrenging, iets wat in bepaalde perioden gewenscht kan zijn. Slechts door voortgezette prijsverlaging kon in 1938, nadat de eerste 7 maanden een surplus aan uitvoer voor de meeste gebieden met lage quota per tuinbezitter te zien geven, worden bereikt, dat de uitvoer aan het uitvoerquotum werd aangepast en tegen het einde van het jaar moest zelfs bij deze categorie de prijs hier en daar worden verhoogd om te voorkomen, dat er een te groot tekort zou ontstaan. In onze grafiek No. 1, die omvat de gewesten met kleine gemiddelde quota per tuinbezitter (Atjeh, Banka, Tapanoeli, Sumatra's Westkust, Bengkalis en als grensgebied het

GRAFIEK I.

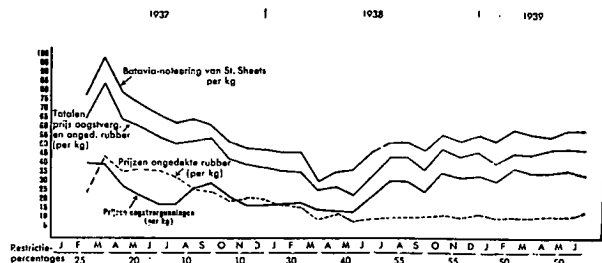

cultuurgebied van Sumatra's Oostkust), ziet men duidelijk, hoe weinig schommeling er in den gemiddelden prijs voor ongedekte rubber valt waar te nemen, nadat een zekere grens is bereikt; af en toe iets lager, doch daarna wordt dit weer ingehaald. Ook van de verruiming van den uitvoer en de verscherping der restrictie valt, nadat de prijs op het minimum-niveau is aangekomen, slechts een zeer geringe invloed te bespeuren. Deze geringe gemiddelde invloed is echter het gevolg van elkaar opheffende factoren, want in de gewesten vallen bij afzonderlijke beschouwing wel degelijk verschillen waar te nemen. Een verscherping der restrictie, die ertoe leidt, dat de bevolking dus minder baten uit haar coupons krijgt en bovendien minder rubber kan produceeren, brengt in de gewesten met het kleinste gemiddelde quotum (Atjeh, Banka en Tapanoeli), de prijzen voor ongedekte rubber op een hooger niveau, in Bengkalis op een lager — bij een stijgenden rubberprijs — terwijl zij in het cultuurgebied Sumatra's Oostkust en op Sumatra's Westkust nagenoeg ongewijzigd blijven; m.a.w. de eerste 3 gewesten profiteeren van een prijsstijging, die noodig blijkt om de toegestane uitvoerhoeveelheid zoo goed mogelijk te halen, dus feitelijk een verhooging boven den prijs, die productie-stimuleerend werkte; in Bengkalis daarentegen — welk gewest aan het einde van het jaar den grootsten achterstand heeft tegen per ult. Juli 1938 nog een surplus — remt men de productie af door den prijs te laag te fixeren, terwijl in de beide andere gewesten het feit, dat, bij over het algemeen onveranderde prijzen, aan het einde van het jaar een achterstand is, erop wijst, dat zij feitelijk te laag gefixeerd zijn en blijven. Voor Sumatra's Oostkust laten wij hier buiten beschouwing, dat in December 1938 plotseling zeer tijdelijk de prijs sterk werd verlaagd, omdat hier een speciale factor optrad, nl. het besluit, dat Tapanoeli-oogstvergunningen ter Oostkust alleen mochten worden gebruikt, indien aangetoond was, dat een overeenkomstige hoeveelheid Tapanoeli-rubber naar de Oostkust was gegaan. Een verruiming van den uitvoer — zooals in 1939 plaats had — beteekent voor Banka het omgekeerde van de verscherping der restrictie, nl. een prijsverlagende werking, dus eigenlijk den dwang om meer te produceeren om hetzelfde inkomen te halen, voor Bengkalis, Atjeh, Tapanoeli en Sumatra's Westkust blijft het prijsniveau ongeveer gelijk, terwijl hij in het cultuurgebied ter Sumatra's Oostkust wordt verhoogd; hier blijkt weer het grens-

geval voor dit gebied; meer productie kan alleen tegen hooger prijs worden verkregen.

2e categorie. Hier moeten de verhoudingen anders liggen, wat ook in grafiek No. 2 tot uiting komt. Weliswaar wordt ook daar een zeker minimum gehandhaafd, nl. dat van de opbrengst van den gezinstap, waarbij de verhoudingen, zij het minder scherp,

GRAFIEK II

met die der 1e categorie overeenkomen, doch zoodra een grootere voortbrenging wordt vereischt, ontstaat er dadelijk een tendens tot verhooging van de prijzen voor ongedekte rubber. En dit zien wij ook in de lijn, die geprononccerder begint te worden, nadat het intergewestelijk transport van bevolkingsrubber zich meer en meer tot lokaal verkeer gaat beperken. In tijden van verscherpte restrictie zien wij in het gewest met de grootste gemiddelde productie per tuinbezitter (Djambi) lagere prijzen voor ongedekte rubber, het gewone middel om den lust tot productie te verminderen voor de betaalde arbeidskrachten. In Zuid-Sumatra blijven de prijzen dezelfde, doch op Borneo en in Indragiri leidt de verscherping tot hogere prijzen voor ongedekte rubber. Toch is in Djambi de prijsdaling, indien eenmaal een zeker niveau is bereikt, meer een fluctueeren, noodig om de juiste hoeveelheid te halen; in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo bestaat weinig tapwilligheid bij lage prijzen en het gevolg is, dat rubber daar werd aangevoerd uit het cultuurgebied van Sumatra's Oostkust en, zoodra dit grootendeels ophoudt, gaan de prijzen omhoog. Bij een verruiming der uitvoermogelijkheid zien wij een handhaven der prijzen slechts daar, waar gezinstap de meerdere productie overwegend kan leveren, nl. in Zuid-Sumatra en de Westerafdeeling van Borneo, terwijl zij in Djambi, Indragiri en de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo tot hogere prijzen leidt. In alle gebieden van deze categorie houdt de prijsbeweging voor ongedekte rubber echter geen verband met het prijsverloop voor ruwe rubber, doch blijft inderdaad op het minimum, waartegen de vereischte hoeveelheid kan worden verkregen. Dit minimum komt evenwel op een hooger niveau, omdat vreemde arbeiders tot den tap bereid moeten worden gevonden en in de grafiek No. 2 zien wij dan ook duidelijk, sedert medio 1938, een tendens tot stijging van den prijs in tegenstelling tot in grafiek No. 1, waarbij wij juist een tendens tot drukken van den prijs waarnemen.

Algemeene conclusie ongedekte rubber.

Uit het bovenstaande mag dus worden geconcludeerd, dat er geen verband bestaat tusschen den marktprijs voor ruwe rubber en de prijzen, die in het binnenland voor niet door licenties gedekte rubber worden betaald. De hoogte van dit laatste prijsniveau hangt af van de beteekenis, welke de rubber in de huishouding van den Inlander nog heeft en dit is overwegend spaarpot en nevenbedrijf. Moeten vreemde arbeidskrachten worden aangetrokken — thans vrijwel overal met belooning in natura — dan moet het prijsniveau worden verhoogd.

J. F. H.

DE PEPERSITUATIE.

De toestand op de markt.

Inleiding.

Nederlandsch-Indië is de voornaamste peperproducent en wordt zodoende het zwaarst getroffen door de ongunstige situatie van dit product gedurende de laatste jaren. Het is dan ook niet te verwonderen, dat men, in navolging van de pogingen bij andere grondstoffen gedaan om den producenten een loonen afzet te verzekeren door uitvoer- of productiebeperking, ook thans hoort van plannen om door ingrijpen van Overheidswege een verbetering van de peperpositie te verkrijgen en zodoende de bestaansmogelijkheden voor de bevolking in deze cultuur te handhaven en te verbeteren.

Alvorens een oordeel uit te spreken over eventuele maatregelen en hun uitwerking, wil ik in dit artikel in het kort nagaan welke de omstandigheden zijn, die tot het overwegen van deze plannen noopten — tegen welk kwaad men dus te velde trekt — en hoe deze situatie is ontstaan.

Het lijkt mij echter nuttig vooraf een beknopt overzicht te geven van de Indische pepercultuur.

De Indische pepercultuur.

De peperplant is een meerjarige klimplant, die, evenals bijv. de hop en de wijnstok, langs stokken groeit. De voortplanting geschiedt door middel van stekken. Na een groeiperiode van één jaar worden de jonge peperplanten, die dan 2 tot 3 voet gegroeid zijn, van haar steunsels losgemaakt, op den grond gelegd en met een laagje aarde bedekt, waarna uit de stengelknoopen een aantal nieuwe loten opschieten, die, opnieuw zich ontwikkelende en vasthechtende, binnen weinige jaren een dichte, breede en krachtige plant vormen. In het begin vereischt de plant veel zorg aan snoeien en het uitbreken van alle overtollige waterloten, tevens moeten de gevallen ranken zorgvuldig weer opgebonden worden.

Het aantal peperranken in Indië wordt momenteel op ongeveer 50 miljoen geschat, verdeeld over pl.m. 40.000 pepertuinen.

Na een groeiperiode van drie tot vijf jaar kan zij gedurende ongeveer twintig jaren vrucht dragen, een bes, welke de witte — het binnenste van die vrucht — of de zwarte peper — dat is de gedroogde, vaak minder rijpe, bes zoals deze van de plant komt — oplevert. De witte peper vindt haar afzet in hoofdzaak in Europa, de zwarte heeft de voorkeur in de Vereenigde Staten. In het laatste land wordt de peper niet alleen voor verschillende consumptie- en conserveeringsdoeleinden gebruikt, maar wordt ook veel peper aangewend om bontwerk e.d. in den handel tegen motten te beschermen.

Besteedt men veel zorg aan de plant dan is het zelfs mogelijk, om gedurende een periode van ongeveer dertig jaren hiervan vruchten te plukken. In de dunbevolkte Lampons in Zuid-Sumatra, het voornaamste pepergebied, is het aanleggen van nieuwen aanplant vrij eenvoudig en weinig kostbaar; men geeft er dan ook de voorkeur aan nieuwe peperstokken te planten indien de oudere meer zorg gaan vereischen.

In Nederlandsch-Indië is peper voor vrijwel 100 pCt. bevolkingscultuur. De ondernemingsproductie bedroeg in 1938 slechts ongeveer 230 tons, waarvan 177 tons op Java werden geoogst.

Zoals reeds opgemerkt, is dit land de voornaamste producent en exporteur van peper. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de werelduitvoeren van peper en het aandeel van Nederlandsch-Indië hierin ¹⁾.

¹⁾ De gegevens in dit artikel zijn — tenzij anders vermeld — in hoofdzaak ontleend aan: „De Landbouwexportgewassen van Nederlandsch-Indië”; mededeeling van het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Batavia.

Jaar	Wereld-uitvoer	Uitvoer van Ned.-Indië	Aandeel van N.I. in pCt
	In duizenden tons		
1930	43,2	32,4	75 %
1931	45,9	31,8	69 %
1932	46,8	35,6	76 %
1933	54,7	44,0	80 %
1934	61,5	48,2	78 %
1935	70,4	58,5	83 %
1936	85,0	78,1	92 %
1937	39,4	31,1	79 %
1938	64,3	54,5	85 %

De opbrengst van dien uitvoer is sinds 1930 sterk gedaald van 40 miljoen Gulden tot het laagsterecord in 1937 van 7 miljoen Gulden. In 1938 bedroeg de uitvoerwaarde ruim 8½ miljoen Gulden, dat is 1,3 pCt. van den totalen uitvoer van Nederlandsch-Indië.

De uitvoer over de eerste tien maanden van 1939 bedroeg 55.700 ton met een waarde van f 8.0 miljoen.

Andere producenten van peper zijn: *in Azië*: Britsch-Indië, Ceylon, Malakka, Serawak, Noord-Borneo, Indo-China en Thailand (Siam); *in Afrika*: Madagaskar, Nigeria en Sierra Leone.

Werelduitvoer van peper; in tons.

	1938	1937	1936	1935	1934
Afrika	295	137	221	199	202
Indo-China	5.705	3.851	3.899	3.432	4.001
Serawak	3.064	2.213	2.057	1.768	4.772
en Noord Borneo ..					
Malakka	1)	865	1)	3.673	1)
Thailand (Siam)		2	1	4	865
Ceylon	3	74	56	9	85
Britsch-Indië	703	1.215	722	2.846	3.343
Ned.-Indië	54.502	31.060	78.086	58.488	48.200
Totaal	64.272	39.417	85.042	70.419	61.468

1) In 1938, 1936 en 1934 invoerexcedent van resp. 419, 6.817 en 6.755 tons.

Uit onderstaande tabel, die de uitvoeroverschotten van zwarte en witte peper in 1938, verdeeld over de verschillende productiegebieden in de Buitengewesten, geeft, krijgt men een indruk van de verdeling van deze cultuur over Nederlandsch-Indië.

Uitvoeroverschotten van de Buitengewesten van zwarte en witte peper; in tonnen (1938).

	Zwarte peper	Witte peper	Totaal
Lampongsche Districten	38.752	112	38.864
Banka en Biliton	740	9.088	9.828
Z. en O. afd. van Borneo	52	1.937	1.989
Atjeh en Onderh.	1.489	7	1.496
Benkoelen	557	473	1.030
Westerafd. v. Borneo.....	62	661	723
Palembang	643	53	696
Sumatra's W. kust.....	—	—	—
Djambi	5	14	19
Oostkust v. Sumatra.....	18	—	18
Celebes en Onderh.....	—	—	—
Riouw en Onderh.....	—	—	—
Totaal Buitengewesten.....	42.318	12.345	54.663

In 1938 werd nog 177 ton peper door ondernemingen op Java geproduceerd; hoofdzakelijk in de residenties Semarang (92,3 ton), Batavia (52,9 ton), Soerakarta en Klaten (16,2 ton), Bantam (7,4 ton) en Cheribon (6,6 ton).

De productie van zwarte peper in de Lampongs bedroeg naar schatting in (duizenden tons):

1930.....	18,0	1933.....	24,0	1936.....	46,9
1931.....	11,0	1934.....	26,1	1937.....	27,4
1932.....	12,4	1935.....	52,6	1938.....	37,0

Over de bestemming van den export geeft onderstaande tabel eenige gegevens:

Uitvoer van peper; in tons; Januari/October 1).

Bestemming	Zwart		Wit	
	1938	1939	1938	1939
Vereenigde Staten.....	21.388	21.474	1.862	3.009
Singapore.....	1.984	4.323	2.712	4.332
Britsch-Indië	302	2.504	—	—
Groot-Brittannië	1.373	1.689	1.203	1.643
Italië.....	1.080	1.794	—	197
Duitschland.....	531	948	1.219	412
Brazilië.....	283	978	—	—
Nederland.....	834	935	1.075	1.195
Argentinië	148	389	321	455
Andere bestemmingen.....	2.536	7.276	938	1.067
Totaal.....	30.459	42.310	9.330	12.310

1) Ontleend aan „Economisch Weekblad voor Nederlandsch-Indië; d.d. 29 December 1939.

De handel is in hoofdzaak in Nederlandsch-Indische handen. Via de Chinese opkopers komt het product van den inlander in bezit van den exporteur, die zijn vertegenwoordigers heeft in de voornaamste markten, waarvan New-York thans de belangrijkste is.

Het ontstaan van de huidige situatie.

Zoals uit de eerste tabel valt af te lezen, is van 1930 tot en met 1936 de wereldpeperuitvoer voortdurend toegenomen, zoodat deze in het laatste jaar bijna het dubbele van den uitvoer in 1930 bedroeg. De toeneming van het aandeel van Nederlandsch-Indië in dien uitvoer was nog sterker en bedroeg over die periode ruim 140 pCt.

Deze toenemende uitvoer ging echter geenszins gepaard met een evenredige stijging van het opnemingsvermogen van den handel.

Nauwkeurige statistische gegevens over deze opnemingscapaciteit zijn niet bekend, wel is deze stijgende en wordt momenteel op 60 à 70.000 tons per jaar geschat. Hoewel in berichten betreffende de peper vaak van overproductie wordt gesproken, is dit begrip hier waarschijnlijk minder gelukkig gekozen. In de eerste plaats is de grootte van den oogst zeer wisselvallig door de afhankelijkheid van klimatologische factoren en productievermogen van de planten (ziekte, verzorging, bemesting e.d.), terwijl ook de prijsontwikkeling aanleiding kan zijn tot groote schommelingen in de hoeveelheid van het artikel, die door den inlandschen producent aan de markt wordt gebracht. In 1935 werd bijv. naar schatting — zie tabel hierboven — in de Lampongs alleen al 52.600 ton zwarte peper ingezameld, terwijl de oogst in 1937, een ongunstig jaar voor de peper, naar schatting slechts 27.400 ton zwarte peper bedroeg. Een wereldproductie van pl.m. 80.000 ton peper, waarvan pl.m. 13.000 ton witte peper, zou dan ook bij de huidige productieverhoudingen niet onmogelijk geacht moeten worden; alleen zal men bij de huidige ongunstige positie van het product er geenszins naar streven deze hoeveelheid te bereiken. Men kan wellicht beter spreken van een mogelijkheid tot overproductie, die een deprimeerenden invloed op de markt uitoefent.

Deze ongunstige statistische positie wordt duidelijk geïllustreerd door de enorme toeneming van de voorraden op de voornaamste consumptiemarkten.

Pepervoorraden op de voornaamste markten aan het eind van het jaar; in duizenden tons 1).

	Londen	Nederland	New-York	Totaal
1930.....	0,8	0,3	0,9	2,0
1931.....	0,8	1,0	1,0	2,8
1932.....	0,9	0,9	2,5	4,3
1933.....	2,7	0,9	3,1	6,7
1934.....	14,4	0,8	4,1	19,3
1935.....	15,3	1,7	6,2	23,2
1936.....	13,7	1,6	26,3	41,5
1937.....	13,1	1,8	26,9	41,7
1938.....	10,9	1,7	38,3	58,9

1) Ontleend aan gegevens in „De Java Bode”.

Zoals uit dezen staat duidelijk blijkt, heeft zich gedurende de laatste jaren een groote voorraad opgehoopt op de consumentenmarkten.

In hoofdzaak is de positie te New-York — thans de voornaamste pepermarkt — van beteekenis; te Londen bestaat de voorraad voornamelijk uit witte peper en wordt deze geheel door een verkooppool — ontstaan na de mislukte pepercorner in 1935 (zie hieronder) — beheerscht. Het ontstaan van de groote voorraden te New-York is in hoofdzaak een gevolg van het feit, dat de speculatie aldaar zich in toenemende mate van dit product heeft meester gemaakt, hetgeen voornamelijk veroorzaakt wordt door de zeer wisselvallige oogstbrenst van de peper.

In 1937, toen reeds groote voorraden aldaar waren opgeslagen onder invloed van de lage prijzen in 1936, werd te New-York een termijnmarkt geopend voor de peper, waardoor het handhaven van groote voorraden aldaar minder risico's bood en tevens gestimuleerd werd. In sommige peperkringen betreurt men het tot stand komen van deze termijnmarkt, omdat men meent, dat het product in te geringe hoeveelheid (pl.m. 60 à 70.000 ton per jaar) verhandeld wordt en de oogst te wisselvallig is, om den termijnhandel ten allen tijde behoorlijk te doen functioneeren. Hierbij gaat men uit van het standpunt, dat één van de voorwaarden voor het goed functioneeren van den termijnhandel is, dat het goed in groote massa's wordt geproduceerd en dat een regelmatige aanvoer verzekerd is, teneinde steeds over het goed in voldoende quantiteiten te kunnen beschikken²⁾.

Bij de voorraden in de consumptiegebieden moet men nog de carry-over in de verschillende productielanden optellen om den totalen wereldvoorraad te weten. Naar schatting bedroeg deze op het eind van 1938 pl.m. 93.000 ton, waarvan 72.000 ton zwarte peper.

Indien aan den opslag de noodige zorg wordt besteed, is het product niet licht aan bederf of kwaliteitsvermindering onderhevig. Dit is mede een fac-

²⁾ Zie o.a. „Internationale Goederenmarkten" van Dr. A. de Graaff.

tor, die gevoegd bij het speculatieve karakter van het artikel, de voorraadvorming in de hand werkt.

Het heeft dan ook niet aan pogingen ontbroken om een pepercorner te vormen, gezien het betrekkelijk kleine volume van het product, dat verhandeld wordt. Men denke hierbij slechts aan de Londensche peperpool, die begin 1935 in groote moeilijkheden kwam, doordat zij de onverwacht groote hoeveelheid witte peper die aangevoerd werd niet kon verwerken. In de eerste plaats bleek men de opbrengst van den Indischen oogst ver onderschat te hebben, terwijl ook het feit, dat men op vrij eenvoudige manier witte peper — zij het van mindere kwaliteit — uit de zwarte soort kan verkrijgen, medewerkte om deze poging te doen stranden. Een bijkomstige factor was nog, dat de combinatie door tegenslagen in andere speculaties (schellak), financieel vrij zwak was komen te staan.

In overeenstemming met deze weinig gunstige ontwikkeling en wellicht ook in correlatie met het algemeen prijsbeloop voor grondstoffen en voedingsmiddelen, is ook de peperprijs na 1929 scherp gedaald. Van ongeveer 30 \$cts. per lb. (zwart, c.i.f. Vereenigde Staten haven) te New-York in de eerste helft van 1929 daalde de prijs tot 6 à 7 \$cts. per lb. op het eind van 1932. Daarna vond een matig herstel plaats tot pl.m. 13 \$cts. per lb. in de tweede helft van 1934, maar hierna liep de prijs weer sterk terug, tot eind Augustus 1936 een laagterecord (pl.m. 4½ \$cts. per lb.) bereikt werd. Een poging om door middel van vrachtverlagingen den producenten een hoogere opbrengst te verzekeren had geen succes, daar slechts een daling van den c.i.f. prijs te New-York het gevolg hiervan was. Onder invloed van dezen lagen prijs begon men in de Vereenigde Staten groote hoeveelheden peper op te koopen, hetgeen toen plotseling enige prijsstijging veroorzaakte, tot pl.m. 7 \$cts. per lb. per eind 1936; in 1937 bleef de prijs over de eerste drie kwartalen gemiddeld boven de 6½ \$cts., maar gedurende het laatste kwartaal van

MAANDCIJFERS.

Indexcijfers van Nederlandsche aandelen.¹⁾

Indexcijfers van 12 aandeelengroepen der Amsterdamsche effectenbeurs. Basis 2 Januari 1929 = 100.

De Bank voor Handel en Scheepvaart te Rotterdam zendt ons onderstaand overzicht:

	Banken	Kunstzijde	Industrie	Electriciteit	Handels-ondern.	Mijnbouw	Olie	Rubber	Scheepvaart	Suiker	Tabak	Thee	Totale beurswaarde
Gem. '29	101.9	73.1	119.-	114.4	95.6	88.6	99.1	100.2	95.-	99.9	87.3	92.7	103.2
" '30	94.2	34.1	90.1	100.4	71.6	63.9	93.1	52.1	71.-	76.2	65.5	74.5	84.3
" '31	73.6	22.7	60.7	83.-	52.2	45.9	52.3	48.2	47.1	46.3	45.5	46.3	55.1
" '32	48.3	13.6	45.6	70.7	38.4	33.4	34.1	17.6	29.3	27.-	25.8	30.8	37.-
" '33	51.5	10.7	48.7	80.7	41.-	40.-	41.-	26.7	28.2	27.4	25.4	39.5	40.5
" '34	47.1	16.7	48.1	77.-	37.7	47.3	39.-	40.6	22.2	23.2	26.2	50.2	39.4
" '35	50.-	14.1	52.1	69.9	39.7	49.4	43.8	43.2	23.7	24.4	29.3	47.1	42.-
" '36	56.8	13.9	57.6	78.2	50.2	58.2	73.1	58.7	34.8	37.1	44.8	51.5	55.2
" '37	73.3	26.2	77.8	108.5	78.-	77.-	99.-	101.1	73.6	60.4	59.-	76.4	77.7
" '38	67.-	17.7	75.3	123.7	70.7	72.-	82.7	71.5	65.4	53.9	51.8	67.4	69.-
" '39	54.6	14.8	64.4	116.4	62.6	64.4	73.-	63.5	62.3	52.3	34.5	61.4	59.9
Jan. '39	61.3	16.1	70.3	124.8	68.-	71.6	77.3	67.9	63.4	53.9	44.8	66.4	64.8
Feb. "	59.6	15.3	69.2	122.8	65.8	67.2	76.6	64.9	60.9	51.4	43.-	63.9	63.3
Mrt. "	59.5	16.4	70.3	121.2	66.1	66.1	77.-	65.4	60.9	52.2	40.9	64.5	63.7
Apr. "	55.-	14.7	65.1	108.7	61.9	60.1	71.2	57.6	57.2	49.7	34.6	61.3	58.8
Mei "	57.6	15.8	67.9	116.7	65.4	65.-	74.5	59.7	60.6	53.9	34.4	61.4	61.6
Juni "	57.9	15.7	69.7	120.8	63.8	64.9	76.4	60.8	59.-	54.-	36.2	62.-	62.6
Juli "	56.4	15.4	67.6	121.1	62.3	63.5	74.6	58.6	56.9	51.6	33.1	60.1	60.8
Aug. "	56.-	15.1	67.3	120.9	62.1	62.7	73.2	59.4	56.9	50.6	32.-	59.3	60.1
Sept. "	51.4	12.9	58.4	115.3	63.4	64.7	79.7	71.7	72.6	54.-	29.5	61.-	60.2
Oct. "	47.9	12.4	55.9	107.7	58.5	60.7	69.4	66.7	69.2	51.-	28.4	58.-	55.5
Nov. "	47.5	12.8	56.2	108.3	57.9	62.4	64.6	65.2	66.5	52.1	28.7	59.1	54.3
Dec. "	44.9	14.3	54.6	108.-	56.7	64.3	62.8	65.5	64.7	53.3	29.2	60.4	53.2
Jan. '40	46.1	14.5	54.9	108.2	58.-	65.4	64.3	65.1	66.8	53.5	30.3	60.9	54.-

Indexcijfer der totale beurswaarde 2 Januari 1940 f 3.086.051.000 = 100.

2 Jan. 100.- | 17 Jan. 98.2 | 31 Jan. 98.3

10 " 100.5 | 24 " 98.3

¹⁾ Men zie voor de toelichting op dit overzicht het nummer van E.-S.B. van 12 Febr. 1936, blz. 120.

dit jaar vond reeds eenigen teruggang plaats tot gem. 5% \$cts. per lb. (Deze tijdelijke prijsverbetering had o.m. tot gevolg, dat men in de Lampongs weer vrij sterk tot aanplant van peper overging³⁾ en dat deze vermeerdering, die thans ongeveer in productie komt, de situatie nog ongunstiger maakt). Sinds begin 1938 zijn de prijzen in New-York weer verder gedaald; zij zijn zelfs beneden de Indische pariteit gekomen. Gedurende 1939 bewogen zij zich op een buitengewoon laag niveau. De meest recente gegevens omtrent de prijsontwikkeling voor peper vertoont een iets gunstiger tendens.

Den laatsten tijd heeft zich ook het verschijnsel voorgedaan, dat het prijsniveau voor zwarte peper in Indië, het productieland, hoewel ook daar de prijzen scherp gedaald zijn, zich gunstiger ontwikkelde dan in New-York, het consumptiegebied. Dit had tweërlei oorzaak. In de eerste plaats leidden de groote oogstverwachtingen voor de Lampongs tot baisseverkoop op de consumptiemarkten. Aan den anderen kant rekende men in Indië, onder invloed van de reeds lang circuleerende geruchten omtrent een ingrijpen op de pepermarkt, op een toekomstige prijsverbetering, hetgeen o.m. ook aanleiding was, dat wellicht peper uit den nieuwen oogst werd achtergehouden; ook was de uitvoerontwikkeling, zoowel wat hoeveelheid als verdeling over de verschillende bestemmingsgebieden betreft, iets gunstiger dan verleden jaar. Beide factoren hadden een eenigszins prijsstimuleerenden invloed.

De huidige situatie.

Na hetgeen hierboven gezegd werd over het ontstaan van de ongunstige peperpositie, kan volstaan worden met een korte samenvatting om den toestand weer te geven, die tot het overwegen van een peperrestrictie leidde.

Er is mogelijkheid tot overproductie van peper, voornamelijk dan van het zwarte product, welke een prijsdrukkenden invloed op de markt uitoefent.

Momenteel vallen nog geen factoren waar te nemen, die op een sterke toeneming van het verbruik wijzen, zoodat dit meer in overeenstemming met het productievermogen zou komen, al kan misschien met een geringe verbetering gerekend worden door de, o.a. voor militaire doeleinden, zich uitbreidende conservenindustrie (worst, vleesch en groenten in blik).

In hoeverre, en in welke hoeveelheden, peper voor oorlogsdoeleinden wordt gebruikt (o.a. voor de fabricage van springstoffen welke in bommen aangewend worden of bij de bereiding van strijdgassen) is, door gebrek aan gegevens dienaangaande, een vrij onbekende factor.

De voorraad is momenteel zeer groot en bevindt zich voor een groot deel op de voornaamste consumptiemarkten, met name New-York, dat thans de belangrijkste pepermarkt is en waar voorraden liggen opgeslagen, overeenkomende met een verbruik van de Vereenigde Staten gedurende ongeveer twee tot drie jaar.

Het is echter zeer wel mogelijk, dat, onder invloed van een toenemend verbruik voor bepaalde doeleinden (zie hierboven) en in correlatie met de in het algemeen stijgende vraag naar goederen, deze voorraden zullen slinken, waardoor de situatie wel geheel zou veranderen. De vastere stemming op de markt voor dit artikel gedurende den allerlaatsten tijd, is wellicht aan een dergelijke ontwikkeling toe te schrijven.

De inkomsten uit de pepercultuur voor de inlandsche producenten, vooral die in de Lampongs, zijn door de lage prijzen, de laatste jaren zoozeer gedaald, dat, mocht men zijn inkomsten niet uit andere bronnen kunnen aanvullen, hierin een verbetering zeer gewenscht is.

In een tweede artikel wil ik een bespreking geven van het streven naar een verbetering van dezen toestand.

J. WILLEMS.

³⁾ „Economisch Weekblad voor Nederlandsch-Indië”; Jaaroverzicht 1936.

INGEZONDEN STUKKEN.

VERZEKERING VAN GEBOUWEN TEGEN OORLOGSMOLEST.

De Directie van de Vereeniging „Molest Risico” schrijft ons:

Met begrijpelijke belangstelling lezen wij hetgeen de heer Mr. J. R. H. Patijn onder bovenvermelden titel in het nummer van 3 Januari jl. van uw weekblad schreef. Het wil ons voorkomen, dat het plan voor een dekking van het molestrisico op gebouwen, door Mr. Patijn geschetst, in de praktijk niet zoo eenvoudig zou zijn uit te voeren als de schrijver meent en dat ook overigens tegen dat plan verschillende bezwaren zouden zijn aan te voeren. Wij hebben overwogen, of wij die bezwaren in een artikel zouden uiteenzetten. Aangezien echter een commissie is ingesteld, aan welke is opgedragen op korten termijn over de molestverzekering van roerende en onroerende goederen aan de Regeering rapport uit te brengen, komt het ons beter voor thans niet in een nadere beschouwing van het door den heer Patijn ontwikkelde denkbeeld te treden. Wij zullen daarop t.z.t. gaarne nader terugkomen.

MAANDCIJFERS.

HYPOTHEEKRENTEN IN NEDERLAND.

	Amsterdam	Arnhem	Den Haag Volle eigen- dom	Erft- pacht	Middel- burg	Rotter- dam	Zwolle
1933.....	4.67	4.98	4.93	5.01	4.98	4.70	4.89
1934.....	4.49	4.65	4.69	4.95	4.89	4.52	4.65
1935.....	4.54	4.54	4.58	4.80	4.50	4.40	4.44
1936.....	4.58	4.69	4.63	4.87 ⁵⁾	4.50	4.47	4.51
1937.....	4.—	4.—	4.04	4.34	4.—	4.12	4.03
1938.....	3.74	3.77	3.72	3.91	3.81	3.79	3.59
1939.....	3.76	3.80	3.82	4.08	3.83	3.93	3.63
Jan. 1939 ..	3.50	3½	3.75	4.—	4-3½ ²⁾	3.35	3½
Febr. „ ..	3.50	3½-4	3.75	—	4-3½ ¹⁾	3.57	3½-¾
Mrt. „ ..	3.50	3½	3.75	4.—	4-3½ ¹⁾	4.—	3½
April „ ..	3.50	3½	3.75	—	4-3½ ¹⁾	3.70	3½
Mei „ ..	3.50	3½	3.75	4.—	4-3½ ²⁾	3.74	3½-½
Juni „ ..	3.50	3½-4	3.75	4.25	4-3½ ¹⁾	4.—	3½
Juli „ ..	3.50	3½-4	3.75	4.—	4-3½ ¹⁾	3.82	3½-½
Aug. „ ..	4.—	4	3.50	—	4-3½ ¹⁾	—	3½
Sept. „ ..	4.25	3½	4.—	—	4-3½ ²⁾	—	4
Oct. „ ..	4.06	—	4.—	4.25	4	4.35	3½-4
Nov. „ ..	3.75	4-½	—	—	4	4.32	4
Dec.....	4.50	4-½	4.25	—	4-4½ ⁴⁾	4.42	4
Jan. 1940 ..	4.50	4½-½	4.50	4.75	4-4½ ⁴⁾	4.50	4-½

¹⁾ Op gebouwen 4 ½%; op landerijen 3½ ½%. ²⁾ Op gebouwen deels 4 ½%, deels 3½ ½%; op landerijen 3½ ½%. ³⁾ Op gebouwen 4 ½%; op landerijen deels 3½ ½%, deels 4 ½%. ⁴⁾ Op landerijen 4 ½%; op andere objecten 4½ ½%.

Nadruk verboden

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES.

Boeken.

Colonial questions and peace. A survey prepared under the direction of Emanuel Moresco. (Parijs 1939; International Institute of Intellectual Co-operation. Prijs 7/6; \$2.-).

World trading systems. A study of American and British commercial policies, by Henri J. Tasca. (Parijs 1939; International Institute of Intellectual Co-operation. Prijs 6/6; \$1.50).

De moderne mensch ontstaat. Een reportage van vreugde en vrees, door Otto Neurath. (Amsterdam 1940; N.V. Noord-Hollandsche Uitg. Mij. Prijs geb. f 3.90).

Vrijheid van vakorganisatie door Mr. G. F. Ornstein. (Amsterdam 1940; H. J. Paris. Prijs f 2.90).

Het Hypotheekbankbedrijf, zijne boekhouding en controle door B. Maten, met medewerking van Mr. Dr. J. H. Luiting Maten. (Utrecht 1939; Uitg. Mij. Kemink & Zoon N.V. Prijs f 3.90).

Brochures.

De statistische methode, in het bijzonder in haar toepassing op de onderneming, Deel II, door Mr. Dr. J. H. van Zanten. (Purmerend 1940; J. Muusses. Prijs f 1.—).

De Realistische School in de Economie. Rede, uitgesproken op den gedenkdag van de Technische Hoogeschool op 8 Jan. 1940, door den Rector-Magnificus Prof. Dr. J. A. Veraart (Delft 1940; Drukkerij Waltman, Prijs f 0.50).

STATISTIEKEN.

Groothandelsprijzen van belangrijke voedings- en genotmiddelen en grondstoffen.

(Indexcijfers gebaseerd op 1927 t/m 1929 = 100).
Laatste noteringen (6—13 Febr. 1940).

Artikel	Vreemde munt	Prijs in Guldens	Indexcijfer
Gerst	—	—*)	—
Maïs, termijn	—	—*)	—
Maïs, La Plata	—	—*)	—
Rogge	—	—*)	—
Tarwe, termijn	—	—*)	—
Tarwe, Roemeensche	—	—*)	—
Rijst	sh. 7/-	2,62	40,1
Boer	f 0,80 ¹⁾	0,81	39,3
Kaas	—	24,—	52,7
Eieren	—	4,75	59,2
Gesl. runderen	—	73,—	77,1
Gesl. varkens	—	74,—	86,7
Bevr. Arg. rundvleesch	sh. 5/4 ²⁾	2,01	67,9
Bacon	sh. 125/- ²⁾	47,05	70,7
Cacao	—	17,50	50,7
Koffie, Robusta	—	0,17	34,6
Koffie, Sup. Santos	—	0,18	30,4
Suiker	—	—*)	—
Thee	—	0,6025	79,5

Artikel	Vreemde munt	Prijs in Guldens	Indexcijfer
Jute	£ 42.-/- ³⁾	315,84	73,8
Katoen, Mid. Upland	—	0,21	44,6
Katoen, Sup. Fine Oomra	penc. 7,51	0,235	65,4
Austr. Wol, Crossbr. Col. Carded	—*)	—	—
Austr. Wol, Merino	—*)	—	—
Jap. Zijde	\$ 3,52 ⁴⁾	6,62	51,7
Rubber	penc. 13,—	0,41	11,8
Grenenhout	£ 25,2/6 ²⁾	189,16	82,1
Vurenhout	—	170,—	111,3
Koehuiden	—	21,— ⁵⁾	52,4
Copra	—	12,50	40,8
Grondnoten	—*)	—	—
Lijnzaad	—*)	—	—
Goud	sh. 168/-	62,80	122,1
Koper	—*)	—	—
Lood	—*)	—	—
Tin	£ 241,7/6	1804,90	62,1
IJzer, Cleveland	sh. 111/-	41,50	9,5
Gieterij-IJzer	sh. 148/10	55,50	140,4
Zink	—*)	—	—
Zilver	penc. 21 ³⁾ / ₁₆	0,66	50,8
Steenkolen	—	14,50	132,8
Petroleum	\$ 1,02	1,92	62,2
Benzine	£ cis 5,75	0,1082	37,4
Kalksalpeter	—	6,05	51,1
Zwavelz. ammoniak	—	5,65	50,6
Cement	—	13,35	73,4
Steenen, binnenmuur	—	9,50	72,6
Steenen, buitenmuur	—	12,—	64,3

1) Heffing Crisis Zuivel-Centrale.

2) Noteering van 30 Januari.

3) Noteering van 1 Februari.

4) Noteering van 18 Januari.

5) Noteering van November.

*) In verband met den internationalen toestand geen noteering ten gevolge waarvan het berekenen van indexcijfers achterwege moet blijven.

(Wegens plaatsgebrek vervangen bovenstaande statistieken deze week het gebruikelijk overzicht der groothandelsprijzen.)

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	4-10 Feb. 1940	Sedert 1 Jan. 1940	Overeenk. tijdvak 1939	4-10 Feb. 1940	Sedert 1 Jan. 1940	Overeenk. tijdvak 1939	1940	1939
Tarwe	4.214	50.151	82.083	—	27.930	2.702	78.081	84.785
Rogge	1.507	4.038	13.822	—	—	—	4.038	13.822
Boekweit	—	654	2.338	—	—	—	654	2.338
Maïs	36.227	138.744	100.106	20.708	54.686	20.316	193.430	120.422
Gerst	—	22.074	27.113	6.395	8.395	1.547	30.469	28.660
Haver	5.020	8.190	16.019	650	5.150	1.460	13.340	17.479
Lijnzaad	1.524	2.524	6.485	10.392	17.738	63.913	20.262	70.398
Lijnkoek	910	19.854	10.922	—	—	150	19.854	11.072
Tarwemeel	4.488	5.088	5.443	—	5.250	445	10.338	5.888
Andere meelsoorten	—	—	2.739	—	—	470	—	3.209

Noot bij groothandelsprijzen.

¹⁾ Tarwe: Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2; van Jan. 1931 tot 26 Sept. 1932 79 kg La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2; van 5 Febr. 1934 tot 6 Juli 1936 80 kg La Plata; van 6 Juli 1936 tot 30 Nov. 1936 Manitoba; van 30 Nov. 1936—2 Aug. 1937 Bahia Blanca; van 2 Aug.—16 Aug. 1937 La Plata; van 16—23 Aug. 1937 Bahia Blanca; van 23 Aug. 1937—19 Juni 1938 La Plata; van 19 Juni—15 Aug. 1938 Bahia Blanca; van 15 Aug.—5 Sept. 1938. Hardwinter No. 2. Van 5—12 Sept. 1938 Hardwinter No. 1. Tot 28 Nov. 1938 80 kg Zuid-Russische.

Rogge: Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2; van 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 kg Hongaarsche; vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 kg Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada; van 2 Oct. 1933—25 Oct. 1937 La Plata. Van 25 Oct. 1937—20 Maart 1939 74 kg Russische.

Gerst: Tot Jan. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2; van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64/5 kg Zuid-Russische; van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3; van 19 Sept. 1932 tot 24 Juli 1933 62/63 kg Zuid-Russische; van 24 Juli 1933—7 Oct. 1935 64/65 kg La Plata;

van 7 Oct. 1935—18 Mei 1936 62/63 kg Zuid-Russische; van 18 Mei 1936—23 Aug. 1937 64/65 kg La Plata; van 23 Aug. 1937—1 Jan. 1938 64/65 kg Russische; van 1 Jan. 1938—31 Jan. 1938 65/6 kg Russische. Van 31 Jan. 1938—7 Juni 1938 64/65 kg Russische. Van 7 Juni 1938—20 Maart 1939 64/65 kg Amer. No. 3. Van 20 Maart 1939—4 Sept. 1939 64/65 kg La Plata.

Maïs: Tot Jan. 1937 2000 kg La Plata. Van Jan. 1937—4 Sept. 1939 Amer. Mixed No. 2.

Lijnzaad: Vanaf 1 Jan. 1938 per 1000 kg tevoren per 1960 kg. De vroegere prijzen werden herleid op basis van 1000 kg.

Benzine: Tot 11 Juli 1939 Gulf Exp. 64/66° 375 EP.

Kaas: Van 29 Sept.—13 Oct. 1939 consumptie.

Cacao: Noteering vanaf 11 Sept. 1939 in Guldens.

Kalksalpeter: Vanaf November 1939 niet meer verkocht in jute balen, doch uitsluitend in papieren balen. De noteeringen zijn vanaf Juli 1939 gerectificeerd.

²⁾ Voor de artikelen: gerst, maïs, rogge, tarwe, koper, lood, zink, suiker en lijnzaad een acht-maandsch; wol, koehuiden en grondnoten een negen-maandsch; rijst, jute en gieterij-ijzer een tien-maandsch; vurenhout en copra een elf-maandsch gemiddelde.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 12 Februari 1940.

		Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f Bijbnk. „ Ag.sch. „	28.894.923,26 390.499,57 2.333.336,53	f	31.618.759,36
Papier o. h. Buitenl.	f	1.575.000,—		
Af: Verkocht maar voor debk. nog niet afgel.	„	—		1.575.000,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.)	Hfdbk. f Bijbnk. „ Ag.sch. „	210.587.461,40 ¹⁾ 5.749.319,17 36.420.529,30	f	252.757.309,87
Op Effecten enz.	f	247.771.633,69 ¹⁾		
Op Goederen en Ceel.	„	4.985.676,18		252.757.309,87 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk	„	15.000.000,—		
Munt, Goud	f	105.167.605,—		
Muntmat., Goud	„	908.354.600,39		
	f	1.013.522.205,39		
Munt, Zilver, enz.	„	10.570.172,37		
Muntmat., Zilver.	„	—		
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfondsen	„	43.862.120,40		
Gebouwen en Meub. der Bank	„	4.580.000,—		
Diverse rekeningen	„	25.289.579,82		
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)	„	7.629.955,16		
	f	1.406.405.102,37		
Kapitaal	f	20.000.000,—		
Reservefondsen	„	4.277.243,54		
Bijzondere reserve	„	7.756.940,37		
Pensioenfondsen	„	11.950.949,04		
Bankbiljetten in omloop	„	1.104.620.155,—		
Bankassigatiën in omloop	„	18.818,33		
Rek.-Cour. f Het Rijk saldo's: { Anderen „	„	250.441.302,26		250.441.302,26
Diverse rekeningen	„	7.339.693,83		
	f	1.406.405.102,37		
Beschikbaar metaalsaldo	f	482.096.501,34		
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	„	1.205.241.250,—		
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	„	22.000.000,—		

Passiva.

Kapitaal	f	20.000.000,—
Reservefondsen	„	4.277.243,54
Bijzondere reserve	„	7.756.940,37
Pensioenfondsen	„	11.950.949,04
Bankbiljetten in omloop	„	1.104.620.155,—
Bankassigatiën in omloop	„	18.818,33
Rek.-Cour. f Het Rijk saldo's: { Anderen „	„	250.441.302,26
Diverse rekeningen	„	7.339.693,83
	f	1.406.405.102,37
Beschikbaar metaalsaldo	f	482.096.501,34
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	„	1.205.241.250,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	„	22.000.000,—

¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) . . . . . f 60.612.475,—

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
12 Feb. '40	105168	908 355	1.104.620	250.460	482.097	76
5 Feb. '40	105168	908.355	1.117.757	228.324	485.787	76
21 Aug. '39	105958	1.023.467	1.011.582	401.626	590.049	79.9

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
5 Feb. 1940	25.683	16.000	247.683	1.575	27.903
21 Aug. 1939	21.297	—	214.812	1.575	11.581

¹⁾ Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. metaal-saldo
3 „ '40 ²⁾	149.700		199.420	94.780	32.020
13 Jan. '40 ²⁾	132.190	16.481	202.298	89.679	31.881
6 „ '40 ²⁾	132.190	17.282	201.794	85.897	34.396
19 Aug. '39	128.676	19.235	198.914	72.384	39.392

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaal.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
3 „ '40 ²⁾	16.060	79.490	63.650	51	
13 Jan. '40 ²⁾	15.164	15.663	58.935	57.565	51
6 „ '40 ²⁾	15.274	15.803	59.221	50.742	52
19 Aug. 1939	9.300	13.890	48.920	51.942	55

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Cijfers telegrafisch ontvangen. ³⁾ De cijfers van de weekbalansen op 4 en 11 Nov. hebben wij nog niet ontvangen

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities	
				Disc. and Advances	Securities
31 Jan. 1940	973	527.723	52.497	3.064	24.527
24 „ 1940	1.013	522.791	57.428	3.270	24.060
23 Aug. 1939	247.263	508.064	38.353	5.711	24.334

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
			Bankers	Other Accounts		
31 Jan. '40	119.356	39.678	98.144	44.341	53.250	29,2
24 „ '40	112.291	56.687	80.137	43.020	58.222	32,3
23 Aug. '39	99.666	22.371	92.132	36.229	39.199	26,0

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Belee-ningen	Renteloos voorschot a. d. Staat
25 Jan. '40	97.268	910	40	13.778	72	3.673	30.473
17 Aug. '39	97.266	663	14	9.617	705	3.825	30.577

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Regk. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Parti-culieren
1 Feb. '40	5.401	5.192	154.455	138	1.517	14.468
25 Jan. '40	5.401	3.821	151.738	201	1.632	14.965
17 Aug. '39	5.466	3.051	123.135	3.043	2.104	20.538

¹⁾ Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud en deviezen	Rentebank-scheine	Andere wis-sels, chèques en schat-kistpapier	Belee-ningen
23 „ 1940..	77,2	182,2	10.810,1	26,2
23 Aug. 1939..	77,0	27,2	8.140,0	22,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa	Circu-latie	Regk.-Crt.	Diverse Passiva
23 „ 1940	487,8	1.576,7	10.800,2	1.769,5	—
23 Aug. 1939	982,6	1.380,5	8.709,8	1.195,4	454,8

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data	Goud deviezen	Munt en diversen	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Regk. Crt.	
								Schatkist	Partic.
8/2..	4.265	33	1.119	140	139	289	5.713	1	179
1/2 ..	4.244	35	1.109	169	139	288	5.705	4	183
25/1..	4.214	37	1.083	152	139	289	5.658	2	163

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		„Other cash“ ²⁾	Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certifi-caten ¹⁾		In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
3 Jan. '40	15.314,0	15.304,1	315,6	6,8	—
27 Dec. '39	15.183,7	15.173,8	269,3	8,1	—

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula-tie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc ³⁾	Algem. Dek-kings-perc. ⁴⁾
27 Dec. '39	2.489,4	4.977,7	12.816,9	135,5	86,8	—

¹⁾ Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de \$ op 31 Jan. '34 van 100 op 59.06 cents werd gedevalueerd.

²⁾ „Other Cash“ does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

³⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeischbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ⁴⁾ Verhouding tot voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
20 „ '39	1	8.932	14.533	9.577	33.480	5.255

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of England zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de betreffende valuta.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Bk.	{ Disc. Wissels. 3 28 Aug. '39	Lissabon .... 4 11 Aug. '37
	{ Bel. Binn. Eff. 3 28 Aug. '39	Londen ..... 2 26 Oct. '39
	{ Vrsch. in R.C. 3 28 Aug. '39	Madrid ..... 5 15 Juli '35
Athene	6 4 Jan. '37	N.-York F.R.B. 1 26 Aug. '37
Batavia	3 14 Jan. '37	Oslo ..... 4 21 Sept. '39
Belgrado	5 1 Febr. '35	Parijs ..... 2 3 Jan. '39
Berlijn	4 22 Sept. '32	Praag ..... 3 1 Jan. '36
Boekarest	3 5 Mei '38	Pretoria .... 3 15 Mei '33
Brussel	2 25 Jan. '40	Rome ..... 4 18 Mei '36
Boedapest	4 23 Aug. '35	Stockholm .. 3 14 Dec. '39
Calcutta	3 28 Nov. '35	Tokio .... 3.46 11 Mrt. '38
Dantzig	4 2 Jan. '37	Warschau .... 4 18 Dec. '37
Helsingfors	4 3 Dec. '34	Zwits. Nat. Bk. 1 25 Nov. '36
Kopenhagen	5 9 Oct. '39	

1) 1/2% bankwissels i.z. verk. Belgische prod. in het buitenland.

OPEN MARKT.

	1940				1939	1938	1939
	10 Febr.	5/10 Febr.	29 Jan./3 Febr.	22/27 Jan.	6/11 Febr.	7/12 Febr.	14/19 Aug.
Amsterdam Partic. disc.	1 1/2-9/16	1 1/2-3/4	1 5/8-7/8	1 5/8-2	1/4	1/4	1/2
Prolong.	2 1/2	2 1/2	2 1/2	2 1/2	1/2	1/2	3/4
Londen Daggeld	3/4-1 1/4	3/4-1 1/4	3/4-1 1/4	3/4-1 1/4	1 1/2-1	1 1/2-1	1 1/2-3/4
Partic. disc.	1 1/2-1 1/4	1 1/2-1 1/4	1 1/2-1 1/4	1 1/2-1 1/4	1 1/2	1 1/2	1 1/2-3/8
Berlijn Daggeld	2-1 1/4	2-1 1/4	1 7/8-2 1/8	1 3/4-2 1/8	2 1/8-3/4	2 1/4-7/8	2 1/4-5/8
Maandgeld	2 1/8-3/8	2 1/8-3/8	2 1/8-3/8	2 1/8-3/8	2 1/8-3/8	2 1/8-3/8	2 1/8-5/8
Part. disc.	2 1/2	2 1/2	2 1/2	2 1/2	2 1/2	2 1/2	2 1/2
Warenw...	4-1 1/2	4-1 1/2	4-1 1/2	4-1 1/2	4-1 1/2	4-1 1/2	4-1 1/2
New York Daggeld	1	1	1	1	1	1	1
Partic. disc.	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2

1) Koers van 9 Febr. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.
2) 3 Febr. 3) 8 Febr. 4) 29 Jan./3 Febr. 5) 2/8 Febr. 6) 26 Jan./1 Febr. 7) 19/25 Jan.

WISSELKOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
6 Feb. 1940	1.88 3/16	7.51	75.55	4.25 1/2	31.77	100%
7 " 1940	1.87 1/16	7.48 3/4	75.35	4.24 1/2	31.62 1/2	100%
8 " 1940	1.88 1/16	7.49 1/4	75.40	4.24 1/2	31.66	100%
9 " 1940	1.88	7.47 3/4	75.40	4.24	31.62	100%
10 " 1940	1.88 3/16	7.49	75.40	4.24 1/2	31.70	100%
12 " 1940	1.88 1/2	7.47 3/4	75.55	4.24	31.70	100%
Laagste d.w. 1)	1.87 1/2	7.47	75.20	4.22 1/2	31.55	100%
Hoogste d.w. 1)	1.88 1/2	7.52	75.70	4.26 1/2	31.85	101
Muntpariteit	1.460	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
6 Feb. 1940	42.23	—	—	—	—
7 " 1940	42.13	—	—	—	—
8 " 1940	42.18	—	—	—	—
9 " 1940	42.16	—	—	—	—
10 " 1940	42.22 1/2	—	—	—	—
12 " 1940	42.20	—	—	—	—
Laagste d.w. 1)	42.07 1/2	—	—	—	—
Hoogste d.w. 1)	42.25	—	—	9.57 1/2	—
Muntpariteit	48.003	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
6 Feb. 1940	44.85	36.37 1/2	42.80	—	43 1/4	165
7 " 1940	44.75	36.30	42.70	—	43 1/4	164 1/4
8 " 1940	44.80	36.35	42.77 1/2	—	43 1/4	164 3/4
9 " 1940	44.82 1/2	36.32 1/2	42.72 1/2	—	43 1/4	163 1/4
10 " 1940	44.85	36.40	42.75	—	44	164
12 " 1940	44.85	36.37 1/2	42.80	—	44 1/4	163 1/2
Laagste d.w. 1)	44.60	36.17 1/2	42.57 1/2	2.80	42 3/4	162 1/2
Hoogste d.w. 1)	44.92 1/2	36.42 1/2	42.87 1/2	3	44 1/2	165 1/2
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 1/4	2.1878

*) Noteering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave.
In 't iste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
6 Feb. 1940	3,98 3/8	2,26	40,20	53,20
7 " 1940	3,98 1/2	2,25 3/8	40,20	53,20
8 " 1940	3,98 1/4	2,25 1/2	40,20	53,20
9 " 1940	3,98 1/4	2,25 3/8	40,20	53,18
10 " 1940	3,97 1/2	2,25 1/2	40,20	53,13
12 " 1940	—	—	—	—
13 Feb. 1939	—	—	—	—
Muntpariteit ..	4,86	3,90%	23,81 1/4	40 3/8

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	20 Jan. 1940	27 Jan. 1940	29 Jan./3 Febr. 1940 Laagste, Hoogste	3 Febr. 1940
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 1/2	97 1/2
Athene	Dr. p. £	535	535	535	535
Bangkok ...	Sh. p. tical	22.18	22.18	22.18	22.18
Budapest ...	Pen. p. £	22 1/2	22 1/2	22 1/2	22 1/2
Buenos Aires 1)	p. peso p. £	17.62 1/2	17.52 1/2	17.40	17.52 1/2
Calcutta	Sh. p. rup.	—	—	—	—
Hongkong ..	Sh. p. \$	1 2 1/16	1 2 1/16	1 2 1/16	1 2 1/16
Istanbul	Piast. p. £	510	510	510	510
Kobe	Sh. p. yen	1 2 1/4	1 2 3/16	1 2	1 2 3/8
Lissabon	Escu. p. £	108 1/8	108 1/8	107 3/4	108 1/8
Montevideo ..	d. per £	22	22 1/2	21 1/4	23 1/2
Montreal ...	\$ per £	4.45	4.45	4.43	4.47
Rio d. Janeiro	d. per Mil.	35 3/32	3 1/2	3 7/64	3 1/2
Shanghai ...	d. p. \$	4 1/16	4 1/8	4	5
Singapore ...	Sh. p. \$	2 1/4 3/16	2 1/4 3/16	2 1/4 3/16	2 1/4 3/16
Valparaiso 2)	\$ per £	110	110	110	110
Warschau ...	Zl. p. £	—	—	—	—

1) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 15 Nov. 1938 17.13. 2) 90 dg. Vanaf 13 Dec. 1937 laatste „export” noteering.

ZILVERPRIJS

Londen 1) N. York 2)	
6 Feb. 1940 ..	21 1/16 34 3/4
7 " 1940 ..	21 1/8 34 3/4
8 " 1940 ..	21 1/8 34 3/4
9 " 1940 ..	21 1/8 34 3/4
10 " 1940 ..	21 1/8 —
12 " 1940 ..	21 1/8 34 3/4
13 Feb. 1939 ..	20 1/8 —
23 Aug. 1939 ..	20 5/8 37 1/2

GOUDPRIJS

A'dam 3) Londen 4)	
6 Feb. 1940 ..	2085 168/-
7 " 1940 ..	2085 168/-
8 " 1940 ..	2085 168/-
9 " 1940 ..	2085 168/-
10 " 1940 ..	2085 168/-
12 " 1940 ..	2085 168/-
13 Jan. 1939 ..	2095 148/4 1/2
23 Aug. 1939 ..	2110 148/6 1/2

1) In pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) In guldens per Kg. 1000/1000. 4) In sh. p. oz. fine.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	31 Jan. 1940	7 Febr. 1940
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	f 178.082,63	f 125.859,-
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorschot op ultimo December 1939 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op. op die belastingen en op de vermogensbelasting	—	—
Voorschotten aan Ned.-Indië	" 77.344.068,12	" 81.539.273,92
Idem aan Suriname	" 12.230.747,51	" 12.263.311,29
Kasvord. weg. creditverst. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	" 86.727.046,33	" 86.178.874,49
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ..	" 66.869.251,66	" 53.866.722,92
Vord. op andere Staatsbedrijven 1)	" 25.889.542,31	" 27.435.198,87

Verplichtingen

	31 Jan. 1940	7 Febr. 1940
Voorschot door de Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt ..	f 15.000.000,-	f 15.000.000,-
Voorschot door de Ned. Bank in rekening-courant verstrekt	" 1.820.104,70	" 684.729,19
Schatkistbijjetten in omloop	" 79.189.000,-	" 79.164.000,-
Schatkistpromessen in omloop	" 398.800.000,- 2)	" 423.800.000,- 3)
Daggeldleeningen	" 10.000.000,-	" 10.000.000,-
Zilverbons in omloop	" 1.065.623,50	" 1.065.461,-
Schuld op ultimo December 1939 a/d. gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsb. alsmede op die bel. en op de vermogensbelasting ..	" 9.221.788,31	" 9.221.788,31
Schuld aan Curaçao 1)	" 1.126.333,32	" 1.088.726,53
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1)	" 2.807.364,38	" 3.811.222,94
Id. a. h. Staatsbedr. der P. T. en T. 1)	" 176.942.934,82	" 173.065.714,84
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	" 20.000.000,-	" 20.000.000,-
Id. aan diverse instellingen 1)	" 148.257.134,73	" 146.719.707,99

1) In regk.-crt. met 's Rijks Schatkist. 2) Rechtstreeks bij de Nederlandsche Bank geplaatst f 16.000.000,-. 3) Idem f 16.000.000,-.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

	3 Febr. 1940	10 Febr. 1940
Saldo Javasche Bank	f —	f —
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst	" 88.000	" 287.000
Saldo Indisch Muntfonds	" 3.823.000	" 3.560.000
Verplichtingen:		
Voorshot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	" 86.495.000	" 75.311.000
Voorshot van de Javasche Bank	" 1.140.000	" 6.285.000
Schatkistpromessen in omloop	" 40.000.000	" 40.000.000
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds.	—	—
Schuld a. d. Indische Pensioenfondsen	" 9.353.000	" 9.353.000
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank ..	" 274.000	" 593.000
Belegde kasmiddelen Zelfbesturen	" 1.030.000	" 1.030.000

1) Betaalmiddelen in de Landskassen f 33.505.000,-.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Dadelijk opsch. schulden	Discont.	Div. rekening(en)
			Gouvern. Ander.		
9 Dec. '39	909	1.247	490	692	526
2 " '39	894	1.302	460	730	526
25 Nov. '39	940	1.155	510	629	542
18 " '39	907	1.144	538	612	545
19 Aug. '39	886	1.176	757	586	552

1) Sluitp. der activa.